

Skiriama: Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijai
pagal 2006-07-18 paslaugų teikimo sutartį Nr. 8-396

ES Ignalinos programos administravimo galimybių studija

ATASKAITA

EUROPOS SOCIALINIAI, TEISINIAI IR EKONOMINIAI PROJEKTAI

Vilnius, 2006 m. lapkričio 30 d.

TURINYS

Sutrumpinimai.....	3
1. Tyrimo aktualumas, objektas, tikslas ir uždaviniai.....	4
2. Ignalinos programos teisinis reglamentavimas ir implikacijos paramos administravimas 2004–2006 m. laikotarpiu	8
2.1. Programos administravimas per TIENRF.....	9
2.2. Programos administravimas per Ignalinos programinę priemonę.....	18
3. Ignalinos programos paramos administravimo 2007–2013 m. laikotarpiu alternatyvos.....	26
3.1. Ignalinos programos teisinis reglamentavimas naujuoju laikotarpiu.....	26
3.2. Pirmoji alternatyva.....	28
3.3. Antroji alternatyva	31
3.4. Trečioji alternatyva	33
4. Rekomendacijos.....	36
Šaltinių sąrašas.....	37
PRIEDAS 1.....	39
PRIEDAS 2.....	40
PRIEDAS 3.....	57
PRIEDAS 4.....	64

Sutrumpinimai

AE	Atominė elektrinė
CPVA	Centrinė projektų valdymo agentūra
EDIS	angl. <i>Extended Decentralised Implementation System</i>
ERPB	Europos plėtros ir rekonstrukcijos bankas
ES	Europos Sąjunga
PI	Programinė priemonė
PVG	Projektų valdymo grupė
PVM	Pridėtinės vertės mokestis
TIENRF	Tarptautinis Ignalinos eksploatacijos nutraukimo rėmimo fondas
VATESI	Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcija
VĮ	Valstybinė įmonė
VN	Valstybė narė

1. Tyrimo aktualumas, objektas, tikslas ir uždaviniai

Lietuvos derybose dėl narystės Europos Sąjungoje (toliau – ES) vienas sudėtingiausių derybų objektų buvo Ignalinos atominės elektrinės (toliau – AE) uždarymo klausimas. Svarbiausias derybų rezultatas buvo tas, kad Lietuva įsipareigojo galutinai sustabdyti Ignalinos AE pirmąjį bloką iki 2005 m., antrąjį – iki 2009 m. gruodžio 31 d. ir nutraukti šių blokų eksploatavimą. Savo ruožtu ES įsipareigojo padengti didžiąją dalį su Ignalinos AE uždarymu ir jo pasekmėmis susijusių išlaidų. Prie Stojimo sutarties buvo pridėtas specialus protokolai dėl Ignalinos AE uždarymo¹, kuriame užfiksuoti konkretūs ES 2004–2006 m. laikotarpio įsipareigojimai (285 mln. eurų įsipareigojimų asignavimais), ES įsipareigojimo remti Ignalinos AE uždarymą ilgalaikiškumas (įtvirtinta, kad *Ignalinos programa*² nenutrūkstamai bus vykdoma ir pratęsta po 2006 m.) ir šios paramos kryptys.

Viena svarbiausių prielaidų sėkmingam Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų dėl Ignalinos AE uždarymo įgyvendinimui yra efektyvus Ignalinos AE eksploatacijos nutraukimo proceso valdymo organizavimas ir efektyvus finansinių priemonių panaudojimas. Šio proceso valdymas yra gana sudėtingas būtent dėl daugelio finansinių priemonių (su skirtingomis procedūromis) naudojimo Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo programai³ įgyvendinti. Programa finansuojama tiesiogiai iš ES Ignalinos programos paramos lėšų – per Tarptautinį Ignalinos eksploataavimo nutraukimo rėmimo fondą (toliau – TIENRF) ir *Ignalinos programos programinę priemonę; taip pat iš* Valstybės įmonės Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo fondo, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto skiriamų Ignalinos AE regiono savivaldybėms specialiųjų tikslinių dotacijų, atitinkamoms ministerijoms, kitoms valstybės institucijoms, atsakingoms už šios Programos vykdymą, patvirtintų bendrųjų asignavimų ir kitų šaltinių⁴. 2007 – 2013 m. laikotarpiu šis valdymo uždavinys tampa sudėtingesnis ir dėlto, kad didėja už Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo proceso valdymą atsakingos Ūkio ministerijos funkcijų apimtys:

- pirma, nuo 2005 m. ES perdavė Lietuvai dalies savo lėšų, skirtų Ignalinos AE uždaryti, – vadinamosios *Ignalinos programinės priemonės*, – administravimą. Rengdama visą 2007–2013 m. programavimo laikotarpio finansavimo projektą, Europos Komisija parengė ir Tarybos reglamento projektą *Ignalinos programai* (KOM (2004) 624 galutinis)⁵, pagal kurį Lietuva Ignalinos AE eksploatacijos nutraukimo priemonėms įgyvendinti 2007–2013 m. laikotarpiu gali tikėtis gauti iki 837 mln. eurų⁶ (galiojusiomis kainomis) ES finansinės paramos. Visomis Ignalinos programos lėšomis Lietuva galės pasinaudoti tik užtikrindama deramą Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo programos įgyvendinimo pažangą, nes išteklių

¹ Europos Bendrijos steigimo sutartis ir Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo aktas ir jo protokolai Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje (OL L 236, 2003 9 23, p. 944).

² *Ignalinos programa* yra vadinama ES finansinė parama Ignalinos AE eksploataavimui nutraukti.

³ Patvirtinta 2005 m. vasario 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 117 „Dėl Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo ir antrojo blokų eksploataavimo nutraukimo programos patvirtinimo“ (Žin., 2005 02 05, Nr. 17-536).

Ibid, 13 str.

⁵ KOM(2004) 624 galutinis. Pasiūlymas TARYBOS REGLAMENTUI dėl prie Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų pridėdamo protokolo Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje įgyvendinimo „Ignalinos programa“.

⁶ 743 mln. eurų 2004 m. kainomis.

programavimas ir skyrimas remiasi būtent faktiniu mokėjimų poreikiu ir panaudojimo gebėjimais⁷;

- antra, TIENRF, kaip Europos Komisijos išorinės finansinės priemonės, veikla yra numatyta iki 2010 m., o vėliau visas ES Ignalinos AE uždarymo finansinės pagalbos valdymas **gali būti** perduotas Lietuvos institucijoms.

Atsižvelgiant į tai, didėja poreikis skatinti efektyvesnių valdymo principų ir procedūrų taikymą Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo programos įgyvendinimui ir atskirų projektų administravimui, stiprinti Ignalinos programą administruojančių institucijų programos valdymo ir priežiūros gebėjimus.

Šio **tyrimo tikslas** buvo atlikti ES Ministrų Tarybos ir Europos Komisijos priimtų teisės aktų, tarptautinių sutarčių, antrinių dokumentų bei LR teisės aktų, susijusių su ES pagalba Ignalinos AE eksploataavimui nutraukti, analizę bei parengti pasiūlymus dėl *Ignalinos programos* administravimo 2007–2013 m. ir tolesnės TIENRF veiklos Lietuvoje.

Atsižvelgiant į tyrimo tikslą, **analizės objektas** buvo teisinis ir administracinis ES finansinės paramos Ignalinos AE eksploataavimui nutraukti – *Ignalinos programos* – valdymo organizavimas, t.y. programos administravimo sistema, principai ir prioritetai. Tyrimo metu buvo vertinama 2004–2006 m. programavimo laikotarpiu galiojanti ir 2007–2013 m. periodui planuojama Ignalinos programos administravimo sistema bei principai. Studijoje daugiausiai dėmesio buvo skiriama Ignalinos programai administruoti per TIENRF, kadangi studijos rengimo metu techninės pagalbos Ūkio ministerijai *Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo valdyme* projekte paraleliai analizuota ir teiktos rekomendacijos Ūkio ministerijai dėl Ignalinos programos administravimo 2007–2013 m. per nacionalines institucijas.

Siekiant visapusiškai įvertinti dabartinės ES Ignalinos programos administravimo sistemos stipriąsias ir silpnąsias puses bei pirmąsias administravimo pamokas, identifikuoti dėl teisinio reglamentavimo kylančius trūkumus ir pasiūlyti rekomendacijas dėl administravimo sistemos patobulinimo 2007–2013 m., buvo suformuluoti šie **analizės uždaviniai**⁸:

1. Išnagrinėti Ignalinos programą reglamentuojančius ir susijusius ES teisės aktus⁹ bei tarptautines sutartis¹⁰ (taip pat ir 2007–2013 m. finansinės perspektyvos laikotarpio reglamentų projektus¹¹).

⁷ KOM(2004) 624 galutinis.– op.cit. – 3 str.

⁸ Analizės uždaviniai buvo patikslinti 2006 08 29 susitikimo su Ūkio ministerijos Branduolinės energetikos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo departamento atstovais metu.

⁹ Europos Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3906/89 dėl ekonominės pagalbos tam tikroms centrinės ir Rytų Europos šalims (OL L 375, 1989 12 23, p. 11);

2002 m. birželio 25 d. Europos Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento (OL L 248, 2002 9 16, p. 1);

2002 m. gruodžio 23 d. Europos Komisijos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2342/2002, nustatantis išsamias 2002 m. birželio 25 d. tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento įgyvendinimo taisykles (OL L 357, 2002 12 31, p.1);

Europos Komisijos 1999–2003 m. finansiniai memorandumai dėl lėšų skyrimo TIENRF.

Europos Komisijos sprendimai dėl lėšų skyrimo TIENRF:

a) 2004 m. spalio 22 d. sprendimas Nr. (2004) 4180;

b) 2005 m. rugsėjo 8 d. sprendimas Nr. (2005) 3383.

Europos Komisijos sprendimai dėl lėšų skyrimo į Lietuvos valstybės išdo specialiąją sąskaitą:

a) 2004 m. gruodžio 27 d. sprendimas Nr. K(2004) 5454;

2005 m. gruodžio 23 d. sprendimas Nr. K(2005) 5676.

2. Įvertinti, kaip LR teisės aktai, susiję su ES finansine pagalba Ignalinos AE eksploatacijai nutraukti¹², atitinka pirmiau minėtus ES teisės aktus, bei pateikti atitinkamus pasiūlymus dėl 2007–2013 m. Ignalinos programos administravimo sistemos ir principų patobulinimo (kartu pateikiant rekomendacijas dėl susijusių teisės aktų patobulinimo).

Analizė apėmė du esminius Ignalinos programos administravimo proceso komponentus:

- *Programos administravimo institucinio modelio analizė* (į administravimą įtrauktas tarptautines ir nacionalines institucijas, joms pagal sutartis ir susijusius teisės aktus tenkančias funkcijas bei atsakomybę, administravimo išlaidas, gebėjimus). Analizės metu ypatingas dėmesys buvo skiriamas dviem probleminiams klausimams¹³:
 - 1) ar 2004–2006 m. taikoma administravimo sistema sudaro sąlygas su Ignalinos AE uždarymu susijusiems projektams efektyviai programuoti, įgyvendinti ir priežiūrėti bei užtikrina optimalų programos valdymą? jei ne – tuomet, kokios yra pagrindinės administravimo sistemos silpnosios pusės ir trūkumai?;
 - 2) ar atsakingos Lietuvos institucijos turi pakankamus įgaliojimus ir priemones užtikrinti efektyvų ir pagal paskirtį Ignalinos programos lėšų panaudojimą laiku (ypač per TIENRF)? jei ne – kokie sistemos pokyčiai yra būtini (rekomenduotini), kokios priemonės privalo būti sukurtos?
- *Programos administravimo principų ir procedūrų analizė*. Šiuo metu įvairios projektų atrankos, finansavimo, priežiūros, valdymo taisyklės yra taikomos technologiniams projektams, finansuojamiems per TIENRF ir administruojamiems Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko (toliau – ERPB), ir kitiems – daugiausiai su Ignalinos AE uždarymu susijusių neigiamų pasekmių likvidavimu ir parama reguliavimo srityje – projektams, administruojamiems Lietuvos nacionalinių institucijų (jiems 2004–2006 m. laikotarpiu taikomos PHARE procedūros). Atsižvelgiant į Ignalinos AE uždarymo projektų specifiškumą¹⁴, buvo vertinama administravimo principų dualumo keliami sunkumai, kaip pavyzdžiai pristatomi

¹⁰ Europos Bendrijos steigimo sutartis ir Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo aktas ir jo protokolai Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje (OL L 236, 2003 9 23, p. 944.);

Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendroji sutartis dėl Tarptautinio Ignalinos eksploataavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje, ratifikuota 2001 m. liepos 12 įstatyme Nr. IX-468 (Žin., 2001 Nr. 75-2631).

¹¹ KOM(2004) 624 galutinis. Pasiūlymas TARYBOS REGLAMENTUI dėl prie Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų pridedamo protokolo Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje įgyvendinimo „Ignalinos programa“.

¹² Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo ir antrojo blokų eksploataavimo nutraukimo programa patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu (Žin., 2005, Nr. 17-536); Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo fondo nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 17 nutarimu Nr. 536 (Žin., 2002, Nr. 42-1565); Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymas (Žin., 2003 Nr. 48-2106); 2005 m. rugsėjo 7 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 980 dėl Ignalinos programos administravimo Lietuvoje; kiti Lietuvos Respublikos Vyriausybės bei kitų institucijų norminiai aktai, reglamentuojantys Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo veiklą.

¹³ Probleminiai klausimai buvo nustatyti įvadinių susitikimų su Ūkio ministerijos Branduolinės energetikos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo departamento atstovais metu.

¹⁴ Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo projektai yra ilgalaikiai, sudėtingi, tarpusavyje susiję, jų programavimas ir įgyvendinimas užtrunka, be to, projektų įgyvendinimo eigą sudėtinga tiksliai prognozuoti dėl technologinių priežasčių.

konkretūs atvejai, kuomet ir kokie taikomi administravimo principai ir procedūros nepasiteisino. Atsižvelgiant į atliktą analizę, pateiktos rekomendacijos dėl šių principų tobulinimo 2007–2013 m.

Galutinis ataskaitos projektas buvo suderintas su užsakovu – LR ūkio ministerija.

2. Ignalinos programos teisinis reglamentavimas ir implikacijos paramos administravimo 2004–2006 m. laikotarpiu

Esminis ES paramą Ignalinos AE eksploatavimui nutraukti – Ignalinos programą – reglamentuojantis dokumentas yra Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo aktas ir jo protokolai Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje¹⁵ (toliau tekste – Stojimo sutarties protokolai Nr. 4). Protokolo 2 straipsnyje teigiama, kad „2004–2006 m. laikotarpiu Bendrija skiria Lietuvai papildomą finansinę paramą jos pastangoms nutraukti eksploatavimą ir spręsti problemas, susijusias su Ignalinos atominės elektrinės galutinio sustabdymo bei eksploatavimo nutraukimo padariniais. **Sprendimai dėl Ignalinos programos priemonių priimami ir įgyvendinami pagal nuostatas, išdėstytas 1989 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamente (EEB) Nr. 3906/89 dėl ekonominės pagalbos tam tikroms Vidurio ir Rytų Europos šalims¹⁶ su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamente (EB) Nr. 2500/2001¹⁷.**“ Reglamentas Nr. 3906/89 yra laikomas PHARE paramos Vidurio ir Rytų Europos valstybėms teisiniu pagrindu, todėl šiuo straipsniu yra numatyta ES finansinę paramą Ignalinos AE eksploatavimui nutraukti teikti pagal PHARE procedūras. Ignalinos protokolo 2 straipsnio 7 dalyje taip pat nurodoma, kad „**parama, teikiama pagal Ignalinos programą, arba jos dalys gali būti skiriamos per Bendrijos įnašą į Tarptautinį Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondą, valdomą Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko**“.

Šios Stojimo sutarties protokolo Nr. 4 2 straipsnio nuostatomis įtvirtintas Ignalinos programos administravimo sistemos dualumas 2004–2006 m. laikotarpiu (žr. 1 schemą). Didžioji ES finansinių įsipareigojimų dalis (apie 85 proc.) pagal Protokolą yra skiriama su Bendrijos įnašais į TIENRF, kuri administruoja ERPB. Pagal TIENRF taisyklės¹⁸ bei Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrąją sutartį dėl TIENRF veiklos Lietuvoje¹⁹ (toliau tekste – Bendroji sutartis) per šią finansinę priemonę gali būti finansuojami Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo ir su tuo susijusio Lietuvos energetikos sektoriaus pertvarkymo **technologiniai** bei techninės pagalbos **projektai**.

Lietuvos derybų dėl narystės ES metu buvo pripažinta, kad Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo pasekmių mastas yra susijęs ne tik su techniniais eksploatavimo nutraukimo darbais bei tiekimo saugumo investicijomis, reikalingomis Ignalinos AE pajėgumams pakeisti, bet ir su Ignalinos AE personalo paramos priemonėmis, susijusiomis su elektrinės sauga, taip pat Ignalinos AE regiono ekonominiu regeneravimu²⁰. Be to, Stojimo sutarties protokolo Nr. 4 2 straipsnio 4 dalyje buvo nustatyta, kad „**Ignalinos programa apima priemones elektrinės personalui remti, siekiant užtikrinti aukštą darbų saugos lygį Ignalinos atominėje elektrinėje laikotarpiu iki įvardintų reaktorių galutinio sustabdymo ir jų eksploatavimo nutraukimo metu**“. Šios branduolinės saugos kultūros priemonės (**socialiniai projektai**) yra finansuojamos per Ignalinos programinę priemonę, kurią administruoja nacionalinės Lietuvos institucijos, kadangi TIENRF tokio pobūdžio projektų nefinansuoja.

¹⁵ OL L 236, 2003 9 23, p. 944.

¹⁶ OL L 375, 1989 12 23, p. 11.

¹⁷ OL L 342, 2001 12 27, p. 1.

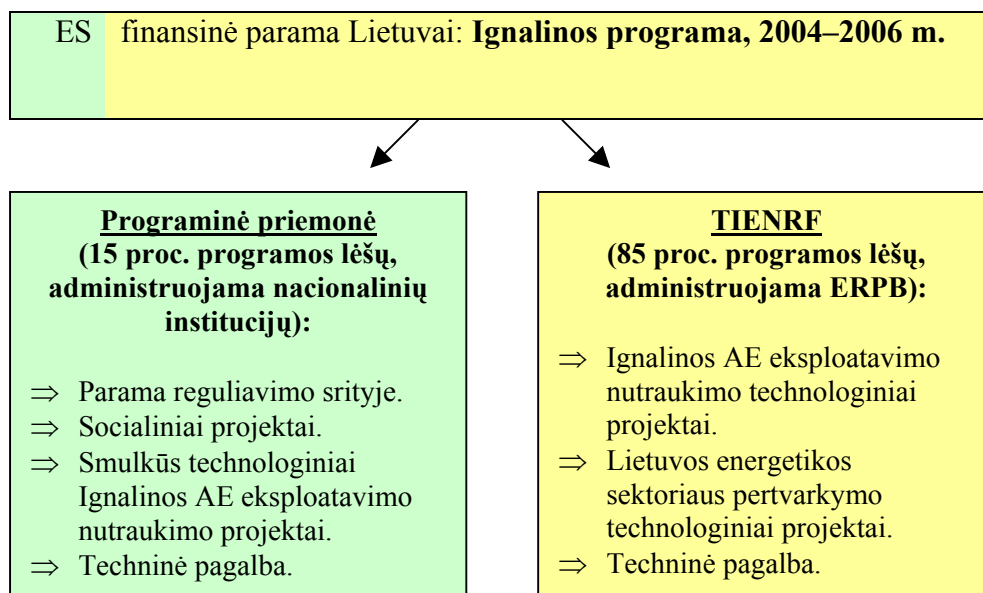
¹⁸ ERPB direktorių valdybos patvirtintos 2001 m. kovo 7 d.

¹⁹ 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendroji sutartį dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje (Žin., 2001 Nr. 75-2631).

²⁰ Maniokas, K., Stanionis, R. *Derybos dėl Ignalinos atominės elektrinės uždarymo*. // Maniokas, K., Vilpišauskas, R., Žeruolis, D. (red.), Lietuvos kelias į Europos Sąjungą, Vilnius: Eugrimas, 2004, p. 263–308.

Lėšos projektams įgyvendinti, skiriamos per Ignalinos programinę priemonę, yra administruojamos ir lėšų panaudojimo kontrolė vykdoma, vadovaujantis PHARE procedūromis, kaip nustatyta pirmiau minėtoje Ignalinos protokolo 2 straipsnio 2 dalyje.

1 schema. Ignalinos programos 2004–2006 m. finansinės priemonės:

Toliau išsamiau yra atskirai aptariami šių dviejų finansinių priemonių Ignalinos programai valdyti veikimo principai ir procedūros, identifikuojami iš teisinio (ne)reglamentavimo kylantys programos įgyvendinimo sunkumai.

2.1. Programos administravimas per TIENRF

Teisinis pagrindas:

TIENRF, kaip finansinė priemonė tarptautinei paramai Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimui valdyti, buvo įsteigtas oficialių derybų dėl Lietuvos narystės pradžioje. Tuomet buvo priimti ir Fondo veiklą reglamentuojantys pagrindiniai teisės aktai ir taisyklės:

1. 2000 m. kovo 30 d. sutartis tarp Europos Komisijos ir ERPB dėl TIENRF įsteigimo;
2. 2000 m. birželio 12 d. ERPB direktorių valdybos sprendimas dėl TIENRF įsteigimo;
3. 2001 m. kovo 7 d. ERPB direktorių valdybos patvirtintos TIENRF taisyklės;
4. 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendroji sutartis dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje, LR Seimo ratifikuota 2001 m. liepos 12 įstatymu Nr. IX-468 (Žin., 2001 Nr. 75-2631);
5. LR Vyriausybės 2002 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. 757 „Dėl Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje įgyvendinimo“ (Žin., Nr. 54-2128).

TIENRF taip pat galioja 1990 m. gegužės 29 d. ERPB steigimo sutarties (angl. *Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development*) nuostatos. Fondas buvo įsteigtas pagal ERPB steigimo sutarties 18 straipsnį, numatantį

galimybę Bankui valdyti specialiuosius fondus, remiantis šių fondų taisyklėmis ir laikantis ERPB steigimo sutarties nuostatų.

Tikslas:

TIENRF veiklos tikslas – priimti ir naudoti pagalbą teikiančių šalių įnašus finansuoti ar bendrai finansuoti:

1. Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo veiklą.
2. Priemonės, susijusios su Lietuvos Respublikos sprendimu galutinai sustabdyti ir nutraukti Ignalinos AE eksploataavimą, kurios palengvintų būtiną energijos gamybos, perdavimo ir paskirstymo sektorių pertvarkymą, atnaujinimą ir modernizavimą, taip pat padidintų energijos naudojimo efektyvumą (TIENRF taisyklių 1.02 straipsnis).

Pagal patvirtintas Fondo taisykles **TIENRF finansavimas gali būti skiriamas tik technologiniams projektams**, todėl, atsižvelgiant į platesnį Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo projektų spektrą, nėra užtikrinama vieninga Ignalinos programos remiamų projektų finansavimo sistema. Tam atskirai yra sukurta Ignalinos programinė priemonė, kurios administravimas analizuojamas 2.2 Ataskaitos skyriuje.

Trukmė:

TIENRF taisyklėse numatyta dešimties metų Fondo veiklos trukmė. Taip pat nurodoma, kad prieš baigiantis šiam terminui pagalbą teikiančių šalių turi konsultuotis su Fondo administratoriumi (ERPB) dėl poreikio pratęsti Fondo veiklą, jei dar nėra visiškai įgyvendinti jo veiklos tikslai (TIENRF taisyklių 6.01 straipsnis). Atsižvelgiant į tai, kad kai kurių sudėtingų Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo priemonių, finansuojamų per TIENRF, įgyvendinimas užtrunka (plačiau žr. šioje Ataskaitos dalyje pateikiamą *projektų apžvalgą*), mažai tikėtina, kad iki 2010 m. bus suspėta įgyvendinti visus 2004–2006 m. perspektyvoje finansavimui per TIENRF patvirtintus projektus. Įvertinant tai, mažai kvestionuotinas yra pats Fondo veiklos pratęsimas. Tačiau svarstytinas laipsniškas naujų projektų programavimo ir įgyvendinimo perėmimas, o tuo pačiu ir didesnės ES Ignalinos AE uždarymo pagalbos valdymo dalies perdavimas, Lietuvos institucijoms. Šis aspektas aptariamas 3.3 Ataskaitos skyriuje.

Valdymas ir priežiūra:

Pagrindinis TIENRF valdymo organas yra Pagalbą teikiančių šalių asamblėja, kuri atsakinga už Fondo strateginių gairių, finansuotinių veiklų (priemonių) patvirtinimą bei veiklos priežiūrą (TIENRF taisyklių 4.01 straipsnis). Ją sudaro pagalbą teikiančių šalių atstovai. Šalis, sumokėjusi minimalų 1,5 mln. eurų įnašą į Fondą (TIENRF taisyklių B dalies c punktas) įgyja teisę dalyvauti Pagalbą teikiančių šalių asamblėjoje, priimant sprendimus dėl Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo projektų finansavimo. Šiuo metu 16 šalių yra įnešusios įnašus į TIENRF²¹. Tuo tarpu Lietuva, kaip paramos gavėja, Pagalbą

²¹ Austrija 1,500 mln. eurų, Belgija 1,636 mln. eurų, Danija 2,686 mln. eurų, ES 389,500 mln. eurų, Suomija 1,500 mln. eurų, Prancūzija 1,500 mln. eurų, Vokietija 6,500 mln. eurų, Airija 0,667 mln. eurų, Liuksemburgas 1,500 mln. eurų, Olandija 1,500 mln. eurų, Norvegija 1,500 mln. eurų, Lenkija 1,500 mln.

teikiančių šalių asamblėjoje gali dalyvauti tik stebėtojos teisėmis (TIENRF taisyklių 4.01 straipsnio h punktas). Taisyklėse taip pat pažymima, kad pagalbą gaunanti šalis turi pritarti dėl kiekvieno finansuojamo projekto (TIENRF taisyklių 3.01 straipsnio c punktas).

Pagalbą teikiančių šalių asamblėjai funkcijas atlikti padeda valdyba, kurios užduotys daugiausiai susijusios su projektų atranka ir Fondo veiklos pažangos vertinimu. Valdybą sudaro ne daugiau kaip 5 pagalbą teikiančių šalių atstovai, o pagalbą gaunanti šalis jos veikloje taip pat kviečiama dalyvauti tik kaip stebėtoja (TIENRF taisyklių 4.02 straipsnis).

Fondo administravimas yra deleguotas valdytojui, kuriuo paskirtas ERPB. Bankas, kaip Fondo administratorius, teikia technines, projektų valdymo, finansines teises ir kitas administravimo paslaugas. Už Fondo administravimą ERPB yra mokamas TIENRF taisyklių 4.04 straipsnio d punkte numatytas fiksuotas mokestis – 2 proc. nuo visų įnašų į Fondą. Vidutiniškai per metus šios administravimo išlaidos yra apie 2 mln. eurų²². ERPB veikia Fondo lėšų davėjų vardu tik kaip tų lėšų administratorius ir ši banko veikla nėra susijusi su jo – finansinės institucijos – veikla remti investicinius projektus, atitinkančius patikimos bankininkystės principus. Už fondo lėšų panaudojimą ERPB yra atsakingas Pagalbą teikiančių šalių asamblėjai (TIENRF taisyklių 4.03 straipsnio 05 dalis). Tačiau Europos Komisijos sprendimuose skirti kasmetinius įnašus į TIENRF yra nurodyta, kad „*jei sutarti įsipareigojimai nevykdomi dėl priežasčių, kurias gali kontroliuoti Lietuvos Vyriausybė, Komisija gali (Ignalinos) programą persvarstyti, kad savo nuožiūra ją visą arba jos dalį atšauktų ir (arba) perskirstytų nepanaudotas lėšas kitiems tikslams*“²³. Be to, jeigu būtų nustatyta, kad lėšos naudojamos ne pagal paskirtį arba nusižengiant taisyklėms, Lietuva, o ne ERPB, turėtų grąžinti lėšas į ES biudžetą.

Projektų lygmenyje pagal Bendrosios sutarties 5 straipsnį iš atsakingų Lietuvos institucijų (LR ūkio ministerijos, pagalbą gaunančiųjų, Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos (toliau – VATESI)) ir Banko atstovų turi būti sudarytas Jungtinis komitetas. Jo tikslas – keisti informacija apie Bendrosios sutarties įgyvendinimą ir aptarti pažangą, padarytą įgyvendinant projektus, kylančias projektų įgyvendinimo problemas, kitus projektų lygmens klausimus. Iki šiol **Jungtinis komitetas nėra įsteigtas**. Taip pat nėra teisiškai nustatytas joks kitas mechanizmas dėl ERPB informacijos apie projektų įgyvendinimo eigą, atliktus mokėjimus ir pasiektą pateikimo atsakingoms LR institucijoms pažangą. Iš tikrųjų pagrindinis paramos gavėjas – Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo tarnyba – Ūkio ministerijai siunčia Bankui rengiamas ketvirtines projektų įgyvendinimo ataskaitas ir kas mėnesines projektų finansines ataskaitas²⁴. Pasikeitimas informacija dėl Ignalinos programos lėšų panaudojimo per TIENRF tarp ERPB ir Ūkio ministerijos taip pat vyksta neformaliai.

Akivaizdu, kad TIENRF reglamentuojančiuose teisės aktuose ir taisyklėse nėra nustatyti pakankami mechanizmai dėl Lietuvos dalyvavimo sprendimų, susijusių su Fondo lėšų panaudojimu, priėmimo procese. Taip pat neveikia konkrečių projektų priežiūros ir kontrolės mechanizmai. Atsižvelgiant į faktą, kad finansavimo užtikrinimas yra tiesiogiai

eurų, Ispanija 1,500 mln. eurų, Švedija 5,895 mln. eurų, Šveicarija 1,909 mln. eurų, Jungtinė Karalystė 1,500 mln. eurų.

²² Ūkio ministerijos duomenimis.

²³ 2005 m. rugsėjo 8 d. Komisijos sprendimas Nr. (2005) 3383 dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros. P. 10.

²⁴ 2006 m. spalio 18 d. interviu su VĮ Ignalinos AE Eksploatavimo nutraukimo tarnybos vadovu S.Urbonavičiumi.

susietas su Lietuvos tarptautinių išsipareigojimų vykdymu laiku²⁵ (kuris daugiausiai priklauso nuo sėkmingos Ignalinos AE nutraukimo programos įgyvendinimo ir konkrečių projektų įvykdymo), toks **Lietuvos neįtraukimas, atitinkamų Ignalinos programos lėšų panaudojimo per TIENRF svertų neturėjimas bei (ne)formalios informacijos judėjimo asimetrija tarp ERPB, Europos Komisijos ir Lietuvos atsakingų institucijų** šios Studijos autorių vertintinas kaip **vienas didžiausių programos administravimo per šią finansinę priemonę trūkumų**. Nesėkmės atveju šis trūkumas Lietuvai būtų itin skausmingas politiškai ir finansiškai. Galimus problemos sprendimo variantus autoriai pateikia 3 Ataskaitos dalyje.

Lėšų apskaičiavimas ir naudojimas:

Sąskaita įnašams į TIENRF yra atidaryta ERPB. Konkrečiai ES įnašai per Ignalinos programą į Fondą yra atliekami pagal Komisijos ir ERPB metinius susitarimus dėl įnašų²⁶ ir išmokami pagal Susitarimo dėl įnašų sąlygas. Nuo Fondo veiklos pradžios iki 2004 m. Europos Komisija finansiniais memorandumais į Fondą buvo išsipareigojusi pervesti 209 mln. eurų, 2004–2006 m. programiniu laikotarpiu kasmetiniais sprendimais Europos Komisija į TIENRF iš viso yra išsipareigojusi pervesti 273 mln. eurų. Asignavimai Ignalinos programai į TIENRF yra skiriami remiantis 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 53 straipsnio 7 punktu, kuris numato jungtinį biudžeto vykdymo būdą (angl. *joint management*), kai programą Europos Komisija įgyvendina kartu su tarptautine organizacija, jai pavesdama vykdyti programos uždavinius. Dėl konkrečios metinės asignavimų išsipareigojimų sumos skyrimo Ignalinos programai per TIENRF sprendimas yra priimamas padedant Tarybos reglamento Nr. 3906/89 9 straipsniu įsteigtam PHARE valdymo komitetui (angl. *Phare management committee*). Sprendimas priimamas *ad hoc* pagrindu, atsižvelgiant į planuojamus įgyvendinti projektus pagal skirtingas Ignalinos programos finansavimo priemones ir finansavimo poreikį.

2002 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamento Nr. 2342/2002, kuriame nustatytos išsamios Tarybos reglamento Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento vykdymo taisyklės, 43 straipsnyje nustatyta, kad „*asignavimai, naudojami vykdant biudžetą kartu su tarptautinėmis organizacijomis (...) finansuoja veiklą, kuriai atlikti reikia sukaupti kelių pagalbą teikiančių šalių teikiamas lėšas, kai praktiškai neįmanoma arba netikslinga kiekvienam išlaidų tipui nurodyti kiekvienos pagalbą teikiančios šalies skiriamų lėšų dalį*“. Ši reglamento nuostata leidžia ES įnašus akumuliuoti kartu su kitų pagalbą teikiančių šalių lėšomis, ir taip yra daroma TIENRF atveju (TIENRF taisyklių B dalies a punktas). Kadangi technologiniai Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektai yra itin brangūs, tai lėšų akumuliacija, pirma, sudaro galimybę Fonde kaupti metinius ES įnašus, ir tai suteikia galimybę pasirašyti dotacijų sutartis dėl didelio masto projektų; antra, užtikrina lėšų rezervo egzistavimą, ir tai didina programavimo lankstumą ir suteikia galimybių programuoti projektus, atsižvelgiant į AE eksploatavimo nutraukimo proceso poreikius. Be to, mokėjimai iš Fondo lėšų gali būti

²⁵ TIENRF taisyklių 3.01 straipsnio d punkte nurodoma, kad finansavimo užtikrinimas per TIENRF „*priklauso nuo to, ar Pagalbą teikiančių šalių asamblėją patenkina tai, kaip pagalbą gaunanti šalis paiso išsipareigojimų uždaryti elektrinę*“. Ši taisyklių nuostata pabrėžiama ir Europos Komisijos sprendimuose skirti finansavimą Ignalinos programai per TIENRF.

²⁶ Europos Komisijos 2004 m. spalio 22 d. sprendimas Nr. (2004) 4180 ir 2005 m. rugsėjo 8 d. sprendimas Nr. (2005) 3383.

atliekami Fondo tol, kol veikia Fondas²⁷ – nėra taikomi lėšų panaudojimo laiko apribojimai (netaikoma vadinamoji „N+...“ taisyklė).

Kita vertus, ES lėšų akumuliacija TIENRF turi ir rimtų trūkumų, susijusių su Lietuvos negalėjimu kontroliuoti ES derybinių išipareigojimų vykdymo. Visų pirma, pastebėtina, kad apie faktinį lėšų panaudojimą ir poreikį iš Ignalinos programos Komisiją informuoja Bankas²⁸, kuris nėra teisiškai įpareigotas prieš tai šio poreikio aptarti su atsakingomis Lietuvos institucijomis. Todėl gali kilti rizika, kad dėl Banko prižiūrimų ir vėluojančio projektų įgyvendinimo, Lietuva neįsisavins visų ES biudžete atitinkamais metais jai pagal Ignalinos programą numatytų lėšų. Šią riziką dar labiau stiprina kita lėšų akumuliacijos TIENRF problema, susijusi su nepanaudota priešstojiminės paramos dalimi, kas reiškia, kad Ignalinos programos 2004 – 2006 m. lėšų išmokėjimo iš ES biudžeto į ERPB tempai priklauso nuo anksčiau į ERPB pervestų lėšų (priesstojiminės paramos) naudojimo tempų. Tuo tarpu Lietuvos institucijos neturi formalių mechanizmų ir svertų kontroliuoti Komisijos *pagal metinius išipareigojimus* Bankui faktiškai išmokėtų Ignalinos programos lėšų. Be to, pagal TIENRF taisykles įnašai yra skiriami vienam iš Fondo tikslų vykdyti, bet ne konkrečioms projektams (TIENRF taisyklių 2.02 straipsnio f punktas), todėl ir ES lėšos nėra priskiriamos konkrečioms priemonėms finansuoti, kas reiškia, kad neįmanoma patikrinti, ir kokia yra faktinė ES lėšų panaudojimo *projektų lygmenyje* situacija.

Projektų administravimas:

Bankas yra tiesiogiai atsakingas už finansavimui patvirtintų projektų administravimą: paraiškų finansavimui pateikimą valdybai, dotacijų sutarčių sudarymą, mokėjimus ir projektų įgyvendinimo priežiūrą (TIENRF taisyklių 4.03 straipsnis). Tačiau tam iš dalies prieštarauja Bendrosios sutarties 8 straipsnis, pagal kurį **Bankas neprisiima jokios atsakomybės už projektų įgyvendinimą**. Tame pačiame straipsnyje nurodoma, kad *„visus sprendimus dėl Projektų įgyvendinimo, Projektų objektų saugaus projektavimo, statybos ir eksploatavimo, taip pat dėl Ignalinos AE galutinio sustabdymo ir eksploatavimo nutraukimo priims išskirtinai tik kompetentingos Lietuvos Respublikos valdžios institucijos ir Projektų objektų operatoriumi paskirtas subjektas“*.

Pagal Bendrosios sutarties 2 straipsnį dotacijų sutartys yra sudaromos tiesiogiai tarp ERPB ir gavėjo, t.y. Ignalinos AE ir ūkio subjektų, susijusių su Fondo tikslų įgyvendinimu. 4 straipsnis nustato, kad Lietuvos Respublika imasi visų būtinų priemonių, užtikrinančių, kad kiekvienas gavėjas (kuris yra Lietuvos Respublikos nuosavybė arba kurį kontroliuoja Lietuvos Respublika) visiškai ir laiku įvykdytų savo išipareigojimus pagal dotacijų sutartis. Be to, Bendrosios sutarties 1 straipsnyje nurodyta, kad iš Fondo lėšų teikiamos dotacijos yra papildomos Lietuvos Respublikos ištekliais. Šie ištekliai gali būti skiriami natūra, grynaisiais pinigais iš Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo (kurio valdytoja yra Ūkio ministerija²⁹) ar kita forma visuose Projektų įgyvendinimo etapuose. Pagal dotacijų sutartis matyti, kad yra nusistovėjusi 10 procentų Lietuvos bendrojo finansavimo praktika. Lietuvos įnašas į projektus dažniausiai

²⁷ 2005 m. rugsėjo 8 d. Komisijos sprendimas Nr. (2005) 3383 dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros. P.8

²⁸ Atkreiptinas dėmesys, kad dėl faktinio lėšų panaudojimo ir poreikio prognozės Bankas informaciją teikia Europos Komisijai, tuo tarpu Lietuvos institucijoms tokios informacijos teikimas nėra formalizuotas.

²⁹ 2006 m. birželio 22 d. Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2006 07 14, Nr. 77-2960), 2 straipsnis.

užtikrinimas per VĮ Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo fondą. Atsižvelgiant į galutinės atsakomybės Lietuvos institucijoms numatymą bei Lietuvos Respublikos skiriamą bendrąją finansavimą projektams įgyvendinti, **dotacijų sutartys turėtų būti ne dvišalės, o trišalės**, įtraukiant ir Ūkio ministeriją, kaip už sėkmingą projektų įgyvendinimą atsakingą instituciją, ir nustatant jos funkcijas bei teises. Trišalių dotacijų sutarčių sudarymas itin svarbus tuo atveju, kai Ignalinos AE eksploatacijos nutraukimo priemonės įgyvendina ūkio subjektai, nepriklausantys Ūkio ministerijos reguliavimo sferai. Pavyzdžiui, AB „Lietuvos dujos“ yra viena iš Ignalinos AE uždarymo priemonių planų vykdytojų. Valstybė joje valdo 17,7 proc. akcijų, tačiau jų valdytojo teisės patikėtos VĮ Turto fondui, ir Ūkio ministerija šiam valdymui neturi jokios įtakos.³⁰

Bendrosios sutarties 3 straipsnis nustato, kad kiekvieno Projekto įgyvendinimo valdymą, koordinavimą ir priežiūrą vykdo gavėjo įsteigta Projektų valdymo grupė (toliau – PVG). PVG įsteigia reikiamas organizacines struktūras tam tikroms techninėms, pirkimo ar kitoms paslaugoms teikti. PVG personalą sudaro konsultantai, įdarbinti pagal Banko ir Fondo taikomas procedūras, taip pat gavėjo parinkti tinkamos kvalifikacijos specialistai. PVG sudarymas *a priori* laikomas efektyvesnį projektų valdymą užtikrinančia priemone, tačiau ji kartu lemia papildomas dideles projekto įgyvendinimo sąnaudas³¹. Pagrindinio gavėjo – Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo tarnybos – atstovų teigimu³², PVG teikiamos paslaugos ir atliekamos funkcijos buvo naudingos vykdant pirmąsias dotacijų sutartis, tačiau jų poreikis mažėja atsižvelgiant į išaugusius gavėjo administracinius gebėjimus bei įgytas ERPB finansuojamų projektų įgyvendinimo žinias. Taip pat PVG įsteigimo poreikis AB „Lietuvos elektrinėje“ modernizavimo ir aplinkosauginių investicijų projektams³³, kurių veiklos (daugiausiai susijusios su pirkimais ir įrangos diegimu) paramos gavėjui įprastos, yra kvestionuotinas. Studijos autorių nuomone, būtų tikslinga kiekvienos dotacijos atveju įvertinti projekto veiklas, gavėjo administracinius gebėjimus bei panašių veiklų vykdymo patirtį ir tuomet spręsti dėl PVG tikslingumo. Tokia galimybė yra numatyta ir dotacijų sutartyse³⁴, todėl šį pasirinkimą reikia nustatyti ir Bendrojoje sutartyje, siekiant sutaupyti ir optimaliau panaudoti TIENRF išteklius.

Dotacijų sutartyse patvirtinti pirkimai turi būti vykdomi pagal ERPB pirkimų taisykles. Pirkimų konkursuose gali dalyvauti tik pagalbą teikiančios šalys ir valstybės, kuriose Bankas vykdo savo veiklą (TIENRF taisyklių 5.05 straipsnis), nebent, esant ypatingoms sąlygoms, Pagalbą teikiančių šalių asamblėja nuspręstų dėl poreikio pirkimus vykdyti iš kitų šaltinių (TIENRF taisyklių 4.01 straipsnio 8 punktą). Leidimas pirkimų konkursuose dalyvauti tik pagalbą teikiančių šalių ir Banko veikimo šalių subjektams neužtikrina atviros konkurencijos, nes riboja įmonių iš pagrindinių atominės energetikos valstybių (JAV, Kanados) dalyvavimą Fondo lėšomis finansuojamuose projektų pirkimuose, ir tokiu būdu nesudaro sąlygų išigyti darbų (prekių, paslaugų) rinkos kainą, taip pat ir taupaus Fondo lėšų naudojimo. Atkreiptinas dėmesys, kad pirkimų taisyklės nedraudžia trečiosioms šalims dalyvauti konkursuose jungtinės veiklos pagrindu. Tačiau jungtinės veiklos sutartis ne visuomet gali būti sprendimas, ypač kai tai susiję su

³⁰ 2005 m. liepos 19 d. LR valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita Nr. 2020-9-88 „Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo lėšų naudojimo vertinimas“. P.11.

³¹ Pagal 2001 m. balandžio 5 d. dotacijų sutartį Nr.1 dėl Ignalinos AE projektų valdymo grupės (1 fazė) 2001–2004 m. buvo skirta bendra 13,80 mln. eurų dotacijų suma, 2004 m. gruodžio 20 d. dotacijų sutartis Nr. 6 dėl Ignalinos AE projektų valdymo grupės (2 fazė) 2005 m. buvo skirta bendra 5,96 mln. eurų dotacijų suma.

³² 2006 m. spalio 18 d. interviu su VĮ Ignalinos AE Eksploatavimo nutraukimo tarnybos vadovu S.Urbonavičiumi.

³³ 4 metų trukmės sutartis 2006-03-29 pasirašyta su „Enprima ir Ernst & Young“ konsorciumu.

³⁴ Dotacijų sutarties 3.02 straipsnis „Projektų valdymo grupė“.

technologinių žinių patikėjimo konkurentams rizika³⁵. Atsižvelgiant į tai, kad TIENRF pirkimų taisyklės negali būti keičiamos ir jos yra laikomos suderinamomis su ES reikalavimais dėl viešųjų pirkimų vykdymo, ir taip pat Fondo taisyklės leidžia įnešti įnašą bet kuriai suinteresuotai valstybei³⁶, Studijos autoriai siūlytų šiuo atveju LR Vyriausybei (Užsienio reikalų ministerijai) apsvaistyti aktyvesnį pagrindinių atominės energetikos valstybių vyriausybių kvietimą įnešti įnašą į TIENRF. Įtikinus šias valstybes galima ekonomine nauda jų įmonėms dalyvauti kelių dešimčių milijonų eurų vertės pirkimuose, įmokant minimalų įnašą į TIENRF, būtų ne tik padidintas tarptautinis pagalbą teikiančių šalių įnašas, bet ir sudarytos sąlygos didesnei konkurencijai.

Kitas neigiamas projektų administravimo aspektas yra susijęs su Bendrosios sutarties 6 straipsniu, numatančiu, kad „*Visi įvežti ir vietiniai įrengimai, medžiagos, darbai ir paslaugos, kuriuos Bankas finansuoja Fondo dotacijomis, neapmokestinami jokiais mokesčiais, muitais ar kitomis Lietuvos Respublikos nustatytais ar jos teritorijoje taikomomis rinkliavomis ar privalomais mokėjimais.*”³⁷ Visi konsultantai ir kitas personalas, finansuojami šio Fondo lėšomis ir paskirti padėti įgyvendinti Projektus, neapmokestinami jokiais mokesčiais, muitais ar kitomis Lietuvos Respublikos nustatytais ar jos teritorijoje taikomomis rinkliavomis ar privalomais mokėjimais³⁸“. Dėl šios išlygos patiriamas neigiamas poveikis valstybės finansams. Be to, atsakingos Lietuvos institucijos yra išsakyusios poziciją dėl poreikio keisti Bendrosios sutarties 6 straipsnį, kadangi, vadovaujantis direktyva Nr. 77/388/EEB, reglamentuojančia apmokestinimą pridėtinės vertės mokesčiu (toliau tekste – PVM), tokiais atvejais lengvatos ar atleidimas nuo PVM negali būti taikomas, todėl Lietuvai gali būti pritaikytos sankcijos³⁹. Šios teisinės kolizijos sprendimas nėra vienareikšmiškas dėl kelių priežasčių:

- 1) TIENRF yra įsteigtas tarpvyriausybinių susitarimų pagrindu ir jam **tiesiogiai taikomos ERPB steigimo sutarties 53 straipsnio nuostatos, numatančios Banko oficialios veiklos neapmokestinimą**⁴⁰. Atkreiptinas dėmesys, kad Banko „oficialių veiklų“ sąvoka yra plati ir nesiejama vien tik su Banko administracinėmis funkcijomis. Remiantis Jungtinės Karalystės Vyriausybės ir Banko (kuris laikomas vienu iš Banko steigiamųjų dokumentų) 1 straipsnio k punktu, galima režienuoti, kad visos Banko **vykdomos ir finansuojamos** veiklos yra laikomos oficialiomis Banko veiklomis. Šios

³⁵ Pastaba pasakyta techninės pagalbos Ūkio ministerijai Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo valdyme projekto ekspertų.

³⁶ TIENRF taisyklių 2.02 straipsnis

³⁷ Šis punktas neturi būti aiškinamas taip, kad bet kuris asmuo, gaunantis užmokestį už tokius įrengimus, medžiagas, darbus ar paslaugas, yra atleidžiamas nuo pajamų ar įmonės pelno mokesčio.

³⁸ Šis punktas netaikomas tiems konsultantams ar personalui, kurie pagal atitinkamus Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymus yra nuolatiniai Lietuvos gyventojai.

³⁹ Tokios pozicijos laikosi LR finansų ministerija (studijos rengimo metu nuomonė buvo pasakyta LR finansų ministerijos Netiesioginių mokesčių skyriaus vedėjos D. Brasiūnaitės bei ministerijos sekretorės I.Šimonytės).

⁴⁰ TIENRF yra įsteigtas pagal ERPB steigimo sutarties 18 straipsnį, numatantį galimybę Bankui valdyti specialiuosius fondus, remiantis šių fondų taisyklėmis ir laikantis ERPB sutarties nuostatų. Šios Sutarties 53 straipsnyje nurodoma, kad Banko **oficialių veiklų vykdymas nėra apmokestinamas** tiesioginiais ir netiesioginiais mokesčiais. 1991 m. balandžio 15 d. Susitarime tarp Jungtinės Karalystės Vyriausybės ir Banko (kuris laikomas vienu iš Banko steigiamųjų dokumentų) 1 straipsnio k punkte paaiškinama, kad Banko **oficialiomis veiklomis** yra laikomos visos veiklos, kurios vykdomos pagal ERPB steigimo sutartį ir kurios kyla siekiant Banko tikslo (nurodyto Sutarties 1 straipsnyje) ar atliekant funkcijas (įvardintas Sutarties 2 straipsnyje), arba **vykdant Sutarties 20 straipsnyje numatytas papildomas funkcijas**, tarp jų ir administracines funkcijas. TIENRF taisyklėse būtent referuojama, kad **Fondas valdomas pagal Sutarties 20.1 straipsnio viii dalį**.

taisyklės galioja visoms Banko narėms (tarp jų ir pačiai ES) bei pagalbą gaunančioms šalims.

- 2) Lietuvos ir ERPB Bendroji sutartis yra tarptautinės teisės dalis, turinti viršenybę Lietuvos teisės atžvilgiu. Tarptautinės teisės viršenybė yra įtvirtinta Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje, Konstitucinio Teismo praktikoje⁴¹ bei 1999 m. liepos 9 d. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo⁴² 11 straipsnio 2 dalyje. Kita vertus, Lietuvos teisei taikomas ir ES teisės viršenybės principas, įtvirtintas 2004 m. liepos 13 d. Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“⁴³ 2 straipsnyje. Stojimo į ES metu Lietuvai buvo nustatyta pareiga Stojimo sutarčiai prieštaraujančias tarptautines sutartis nutraukti arba suderinti su ES teise, kadangi ES teisei netaikytinas principas *lex posterior derogat lex priori*⁴⁴. Tačiau šiuo atveju galima išvelti į teisės teorijos polemiką, kuri teisės norma (tarptautinė, įtvirtinta Bendrojoje sutartyje, ar ES, įtvirtinta antrinėje ES teisėje) turi didesnę viršenybę ir kurią prie kurios reikia derinti?
- 3) Atkreiptinas dėmesys, kad direktyvoje Nr. 77/388/EEB numatyta galimybė „valstybėms narėms sudaryti su (...) tarptautinėmis organizacijomis sutartis, kuriose būtų numatyti nukrypimai nuo šios direktyvos“ ir atleidimas nuo mokesčių galimas laikantis apribojimų ir sąlygų, nustatytų organizacijų steigimo tarptautinėmis sutartimis.⁴⁵ Vadinasi, darytina išvada, kad minimoje ES direktyvoje pripažįstama tarptautinės teisės normų viršenybė. Atsižvelgiant į direktyvoje numatytą išlygą, aišku, kad Bendrosios sutarties 6 straipsnio nuostatos gali būti suderintos su ES teise. Tačiau tik tiek, kiek jos taikomos **tiesiogiai** Banko finansuojamoms veikloms. Kvestionuotinas lieka TIENRF finansuojamų projektų įgyvendinimo eigoje Gavėjo vykdomų pirkimų ir trečiųjų asmenų teikiamų prekių, paslaugų ir darbų neapmokestinimas.

Įvertinant pirmiau pateiktus argumentus, Bendrosios sutarties 6 straipsnio ir direktyvos Nr. 77/388/EEB koliziją galima spręsti dviem būdais. Pirmasis – gauti ES Ministrų Tarybos pritarimą dėl išlygos Lietuvai TIENRF dotacijų finansuojamoms veikloms, tačiau, LR finansų ministerijos nuomone, tokia galimybė mažai tikėtina. Antrasis būdas – inicijuoti Bendrosios sutarties 6 straipsnio pakeitimą numatant, kad Fondo dotacijomis negali būti kompensuojami trečiųjų asmenų patiriami Lietuvos teritorijoje taikomi netiesioginiai ir tiesioginiai mokesčiai. Tokiu atveju šiuos mokesčius mokėtų Lietuva, t.y. pagalbą gaunančioji šalis (jei pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus ji yra PVM mokėtoja) arba galėtų būti finansuojama Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo lėšomis (kai Gavėjas pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus nėra PVM mokėtojas). Be to, LR finansų ministro atskiru įsakymu turėtų būti patvirtintos Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo programos projektų PVM pripažinimo tinkamomis finansuoti išlaidomis taisyklės (remiantis struktūrinių fondų tinkamų išlaidų taisyklių pavyzdžiu).

⁴¹ Valstybės žinios, 1995, Nr. 9-199, Valstybės žinios, 1995, Nr. 86-1949.

⁴² 1999 m. birželio 22 d. LR tarptautinių sutarčių įstatymas Nr. VIII-1248 (Žin., 1999, NR. 60-1948).

⁴³ 2004 m. liepos 13 d. LR Seimo įstatymas Nr. IX-2343 dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos papildymo Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 150 straipsnio papildymo, (Žin., 2004, Nr. 111-4123).

⁴⁴ Bendrijos teisės taikymo aspektas pažymėtas Europos Teisingumo Teismo byloje C-35/76, Simmenthal SpA v Ministère des finances, (1976).

⁴⁵ 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo — Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (77/388/EEB), preambulė, 14 ir 15 str.

Projektų įgyvendinimo aspektai:

Ūkio ministerijos duomenimis, iki 2006 m. gegužės mėn. iš TIENRF 329 mln. eurų buvo skirta (susitarta) projektams, tiesiogiai susijusiems su Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo veikla, ir 90 mln. eurų veiklai energetikos sektoriuje įgyvendinti.⁴⁶ Per TIENRF yra finansuojami didelės apimties sudėtingi ir dažnai tarpusavyje susiję technologiniai Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektai, kai vieno projekto įgyvendinimo rezultatai gali nulemti kitų projektų turinį arba, kurių įgyvendinimas yra susietas chronologiškai⁴⁷. Viena vertus, tai reiškia, kad **ne visais atvejais galima tiksliai programuoti naujų projektų apimtį ir reikalingus išteklius**. Antruoju atveju, suponuoja, kad **laiku neįvykdžius vieno projekto gali būti atidėta kitų įgyvendinimo pradžia**. TIENRF lėšomis finansuojami projektai yra įgyvendinami pagal ERPB projektų valdymo modelį. Projektų įgyvendinimas nėra skaidomas etapais (projektavimą, parengiamuosius darbus, įgyvendinimą) ir toks modelis, kai visiems projekto etapams įgyvendinti parenkamas vienas konkurso laimėtojas, jau nepasiteisino vieno svarbiausio Ignalinos AE eksploatavimo projekto B1 atveju. B1 projekto – *Panaudoto branduolinio kuro saugykla* – projektavimo ir statybos darbų išlaidos, dalyvaujant ERPB ekspertams, preliminariai buvo įvertinti 82 mln. eurų. Tačiau, sudarius sutartį, paaiškėjo, kad šios išlaidos bus didesnės nei 160 mln. eurų.⁴⁸ TIENRF dotacijų sutartyse paprastai būna numatyta iki 15 proc. biudžeto nenumatytoms išlaidoms, šiuo atveju realios išlaidos buvo du kartus didesnės už planuotąsias, todėl teko keisti dotacijos sutartį. Sprendimo keitimas užtruko pusmetį, kadangi turėjo būti patvirtintas Pagalbą teikiančių šalių asamblėjoje. Pastebėtina, kad dotacijos sutarties pasirašymas ir konkurso vykdymas nuo Pagalbą teikiančių šalių asamblėjos patvirtinto finansavimo (2002 m. birželio) iki sutarties su rangovu pasirašymo (2005 m. sausis) užtruko pustrėčių metų. Kito projekto B2–B4 – *Kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo kompleksas* – pirkimo vykdymo procesas taip pat buvo užsitęsęs, kai vykdant antrąjį tarptautinio pirkimo etapą, 2004 m. pabaigoje, pirkimas buvo nutrauktas dėl techninių ir komercinių neatitikimų ir iš naujo paskelbtas 2005 m. Toks projektų įgyvendinimo užsitęsimas kelia riziką dėl Ignalinos eksploatavimo nutraukimo programos priemonių įgyvendinimo pagal numatytą grafiką ir taip pat dėl Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų uždaryti Ignalinos AE 2-ąjį bloką nustatytu laiku įvykdymo. Atsižvelgiant į tokią riziką, LR ūkio ministerijai rekomenduotina oficialiai raštu fiksuoti projektų finansuojamų iš TIENRF, vėlavimą, ypač tais atvejais, kai vėlavimas nulemtas Banko (ne)veikimo. Tai galėtų būti daroma Pagalbą teikiančių šalių asamblėjoje, svarstant pagalbą gaunančios šalies įsipareigojimų pažangą⁴⁹ arba Jungtinio komiteto formate.

⁴⁶ Ministry of Economy of the Republic of Lithuania. New Project Proposals for the Period 2007-2013 relating to Ignalina Nuclear Power Plant (INPP) Decommissioning Support and Lithuania Energy Sector Development. – 21.06.2006. – P. 4.

⁴⁷ Financial proposal: Special Programme to Support the Decommissioning of Nuclear Power Plants and Consequential Measures in Energy Sector for Lithuania in 2004 (2004.05.19).

⁴⁸ 2005 m. liepos 19 d. LR valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita Nr. 2020-9-88 „Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo lėšų naudojimo vertinimas“. P.9.

⁴⁹ TIENRF taisyklių 4.01 straipsnio 13 punktą numato, kad Pagalbą teikiančių šalių asamblėjoje periodiškai yra svarstoma paramą gaunančios šalies pažanga, vykdant atominės elektrinės uždarymo įsipareigojimus, taip pat atsižvelgiant į šių įsipareigojimų priklausomybę nuo paramos sutarčių įgyvendinimo, yra priimami sprendimai dėl Fondo administratoriaus vykdomų priemonių konkrečių paramos sutarčių atžvilgiu.

Apibendrinimas: Ignalinos programos administravimo per TIENRF privalumai

1. Lankstesnis projektų programavimas ir galimybė finansuoti didelio biudžeto projektus dėl metinių Ignalinos programos lėšų akumuliacinio Fondo bei neterminuoto šių lėšų panaudojimo.

Apibendrinimas: Ignalinos programos administravimo per TIENRF trūkumai

1. Nors Lietuva yra atsakinga už Ignalinos programos lėšų panaudojimą, tačiau jos dalyvavimas priimant strateginius sprendimus dėl didžiosios dalies Ignalinos programos lėšų panaudojimo ir kontrolės yra apribotas dėl stebėtojos statuso TIENRF.
2. Dėl TIENRF taisyklių, dvišalių dotacijos sutarčių bei neveikiančio mechanizmo dėl projektų priežiūros ir keitimosi informacija tarp Banko ir Lietuvos (t.y. Jungtinio komiteto), Lietuva nėra informuojama apie lėšų panaudojimo situaciją ir prognozę projektų lygmeniu.
3. Pagal Fondo tikslus negali būti finansuojamos visos Ignalinos programos lėšomis remiamos su Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimu susijusios veiklos ir projektų tipai.
4. Itin didelės programos (mokestis ERPB) ir projektų (privalomas PVG steigimas) administravimo išlaidos.
5. TIENRF taisyklės neužtikrina išlaidų – naudos atžvilgiu efektyviausio Ignalinos programos įgyvendinimo.

2.2. Programos administravimas per Ignalinos programinę priemonę

Teisinis pagrindas:

Programinė priemonė buvo sukurta 2005 m. branduolinės saugos, socialiniams ir nedidelės apimties Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektams Ignalinos programos lėšomis finansuoti. Jo principus ir procedūras reglamentuoja šie pagrindiniai teisės aktai:

1. Stojimo sutarties protokolas Nr. 4⁵⁰;
2. 1989 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3906/89 dėl ekonominės pagalbos tam tikroms Vidurio ir Rytų Europos šalims⁵¹ su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamento (EB) Nr. 2500/2001⁵²;
3. 2004 m. gruodžio 27 d. Komisijos sprendimas dėl Ignalinos programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti Nr. K(2004) 5454;
4. 2005 m. birželio 23 d. Komisijos sprendimas Nr. K(2005) 1841, iš dalies keičiantis 2004 m. gruodžio 27 d. sprendimą Nr. K(2004) 5454;
5. 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros Nr. K(2005) 5676;

⁵⁰ OL L 236, 2003 9 23, p. 944.

⁵¹ OL L 375, 1989 12 23, p. 11.

⁵² OL L 342, 2001 12 27, p. 1.

6. 2005 rugsėjo 7 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 980 „Dėl Ignalinos programos administravimo Lietuvoje“ (Žin., 2005 09 10, Nr. 110-4010).

Tikslas:

Ignalinos programinės priemonės tikslas – padėti Lietuvai parengti ir įgyvendinti išipareigojimą anksčiau uždaryti elektrinę. Parama pagal šią priemonę skiriama toms veiksams, kurių nefinansuoja TIENRF, ir yra susijusi su⁵³:

1. *Parama reguliavimo srityje*: veikla, skirta paremti bendras Lietuvos pastangas kontroliuoti Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo procesą. Pastebėtina, kad 2004–2006 m. parama už branduolinę saugą atsakingų valdžios institucijų bei radioaktyvių atliekų tvarkymo valstybinių institucijų veiksmingumui ir kompetencijai stiprinti, Lietuvai kaip ir kitoms naujoms ES valstybėms narėms Stojimo sutarties akto 34 straipsnio 2 dalyje yra numatyta pagal Pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonę (angl. *Transition Facility*)⁵⁴. Tačiau Komisijos sprendimu Lietuvai yra skiriama per Ignalinos programinę priemonę.
2. *Techniniu elektrinės eksploatavimo nutraukimu*: parama skiriama smulkiems techniniams elektrinės eksploatavimo nutraukimo projektams įgyvendinti.
3. *Žmogiškaisiais veiksniais*: veikla, kuria siekiama palaikyti aukštą saugos elektrinėje lygį, įskaitant persikvalifikavimo galimybes ir alternatyvas. Komisijos sprendimuose pabrėžiama, kad iš Ignalinos programos ES finansuoja tik aktyvias darbo rinkos priemones (mokymus, darbo vietų subsidijavimą), skirtas spręsti ankstesnio nei numatyta elektrinės eksploatacijos nutraukimo socialines pasekmes. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos derybų dėl narystės ES metu techninėse konsultacijose su Europos Komisija buvo sutarta, kad į socialinių pasekmių, finansuojamų per Ignalinos programą, kategoriją pateks ir socialinės garantijos (pavyzdžiui, išėtinės pašalpos)⁵⁵.

Trukmė:

Stojimo sutarties protokolo Nr. 4 1 straipsnyje pripažįstama, kad Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimas yra ilgalaikis procesas, kuriam ES išipareigoja teikti „adekvačią papildomą Bendrijos paramą eksploatavimui nutraukti ir po 2006 metų“. Paskutinių Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo technologinių projektų vykdymo pabaiga planuojama 2029 m., tačiau ir po to turės būti tęsiamos kitos susijusios veiklos⁵⁶. Atkreiptinas dėmesys, kad jau nuo naujos 2007–2013 m. finansinės perspektyvos technologinių (TIENRF remiamų) projektų kiekis ir skiriamas finansavimas mažėja, atitinkamai plečiasi finansavimas Ignalinos programinės priemonės remiamoms veiksams.

⁵³ 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros Nr. K(2005) 5676.

⁵⁴ Pagal Stojimo sutarties akto 34 straipsnį nuo 2004 m. PHARE programą pakeitė ES parama pagal Pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonę, skirta tęsti Lietuvos institucijų administracinių gebėjimų stiprinimą bei padėti pašalinti administracinių gebėjimų spragas, įgyvendinant Bendrijos teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą, t. y. tęsti darbus, pradėtus iki stojimo į ES laikotarpiu pagal PHARE programą, remiantis PHARE programos principais.

⁵⁵ Stojimo į ES konferencijoje įregistruotas dokumentas, CONF-LT 47/02 REV 1, 2002 m. lapkričio 14.

⁵⁶ Ministry of Economy of the Republic of Lithuania. New Project Proposals for the Period 2007-2013 relating to Ignalina Nuclear Power Plant (INPP) Decommissioning Support and Lithuania Energy Sector Development. – 21.06.2006. – P. 4

Ši tendencija dar labiau stiprės vėlesniuose ES finansiniuose laikotarpiuose, atitinkamai didės Ignalinos programinės priemonės valdymo svarba Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo procese.

Valdymas ir priežiūra:

Stojimo sutarties protokolo Nr. 4 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad „*sprendimai dėl Ignalinos programos priemonių priimami ir įgyvendinami pagal nuostatas, išdėstytas 1989 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamente (EEB) Nr. 3906/89 „Dėl ekonominės pagalbos tam tikroms Vidurio ir Rytų Europos šalims*⁵⁷“ su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 2500/2001⁵⁸“. Atsižvelgiant į tai ir į 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentą Nr. 1266/1999 dėl pagalbos šalims kandidatėms derinimo pagal pasirengimo narystei strategiją ir iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 3906/89⁵⁹, **Ignalinos programinė priemonė 2004–2006 m. laikotarpiu turi būti programuojama ir administruojama pagal PHARE procedūras**, taikant išplėstinę decentralizuotą įgyvendinimo sistemą (angl. *Extended Decentralised Implementation System, EDIS*)⁶⁰. **Atkreiptinas dėmesys**, kad dėl Ignalinos programinės priemonės tarp Europos Komisijos ir Lietuvos nėra pasirašytas susitarimo memorandumas (angl. *Memorandum of Understanding*) dėl programos įgyvendinimo, kuriuo būtų aiškiai apibrėžtos atsakomybės ribos, administravimo ir finansinės atskaitomybės procedūros. Pagrindiniai principai yra išdėstyti Komisijos sprendimuose dėl konkrečioms metams skiriamų asignavimų Ignalinos programai įgyvendinti, tačiau jie neapima visų programos valdymo ir priežiūros aspektų.

2005 rugsėjo 7 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 980 buvo patvirtinta Ignalinos programos administravimo Lietuvoje sistema ir nustatytos atsakingų institucijų funkcijos. Remiantis šiuo nutarimu, Ūkio ministerija paskirta atsakingąja institucija. Jos pagrindinės funkcijos susijusios su Ignalinos programinės priemonės lėšų administravimo organizavimu ir lėšų naudojimo koordinavimu. Įgyvendinančiąja institucija paskirta viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra (toliau tekste – CPVA) yra atsakinga už Ignalinos programinės priemonės lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimo priežiūrą. Finansų ministerija yra paskirta mokėjimo institucija, kurios pagrindinė funkcija – valdyti Ignalinos programinės priemonės lėšas. Minėtu LR Vyriausybės nutarimu sukurta Ignalinos programos **administravimo sistema ne visiškai atitinka programos valdymo pagal EDIS minimalius kriterijus ir sąlygas**, kaip tai nustatyta Tarybos reglamento Nr. 1266/1999 priede:

- 1) Visų pirma, ne visiškai pagal EDIS principus⁶¹ yra nustatyta atsakomybė ir paskirstytos funkcijos dėl Ignalinos programos vykdymo. Konkrečiai lėšų pagalbą gaunančioms šalims išmokėjimo tvarka neatitinka EDIS principų, nustatančių šių funkcijų delegavimą akredituotai EDIS įgyvendinimo agentūrai⁶². Dėl šios

⁵⁷ OL L 375, 1989 12 23, p. 11.

⁵⁸ OL L 342, 2001 12 27, p. 1.

⁵⁹ OL L 161, 1999 6 26, p. 68.

⁶⁰ 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros Nr. K(2005) 5676. P. 5.

⁶¹ European Commission, Directorate-Generals for Enlargement and Regional Policy. Preparing for Extended Decentralisation of the Phare and ISPA Programmes. – Working Document, 2003.

⁶² Pagal 2005 rugsėjo 7 d. LR Vyriausybės nutarimo Nr. 980 „Dėl Ignalinos programos administravimo Lietuvoje“ 2.3.7 punktą įgyvendinančioji institucija (CPVA) tvirtina ir teikia atsakingajai institucijai (Ūkio ministerijai) paramos gavėjo pateiktus mokėjimo prašymus. Remdamasi jais, atsakingoji institucija pagal Nutarimo 2.2.15 punktą rengia ir teikia mokėjimo institucijai (Finansų ministerijai) mokėjimo paraiškas

priežasties stringa 2005 m. Europos Komisijos sprendimu patvirtintų projektų, kurių vykdytojai nėra Ūkio ministerijos kontroliuojami subjektai ir todėl ministerija negali teikti mokėjimo paraiškų Finansų ministerijai, įgyvendinimas. Be to, šiuo metu dar nėra padėti įgyvendinti 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimu Nr. K(2005) 5676 patvirtinti paramos reguliavimo srityje (kuri numatyta VATESI ir Radiacinės saugos centrai) bei paramos Socialinei apsaugos ir darbo ministerijai, sprendžiant Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo socialines pasekmes, projektai. Ypatinga rizika šiuo atveju kyla dėl paramos regulatoriams projektų, nes dėl lėšų panaudojimo taikomos „N+2“ taisyklės gali tekti modifikuoti VATESI projektą, kurio įgyvendinimas pagal projekto aprašyme nurodytą tvarkaraštį jau tampa sunkiai įmanomu⁶³. Šiuo projektu VATESI bus teikiama parama dėl aštuonių Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektų licencijavimo ar tvirtinimo, todėl jo įgyvendinimo atidėjimas tiesiogiai didina riziką ir dėl Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų nustatytu laiku, susijusių su Ignalinos AE 2-ojo bloko uždarymu, vykdymu.

- 2) Kitas EDIS principų neatitikimas – asmeninės atsakomybės už Ignalinos programos administravimą ir lėšų panaudojimą nereglamentavimas. Pagal 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamento Nr. 1266/1999 priedą paramos valdymo sistemoje turi būti numatyta ne tik aiški institucinė, bet ir asmeninė atsakomybė už lėšų panaudojimą. Remiantis 2002 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamento Nr. 2342/2002, kuriame pateiktos išsamios Tarybos reglamento Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento įgyvendinimo taisyklės, 45 straipsniu, administruojant kiekvieną programą dalyvaujanti institucija privalo paskirti jos įgaliotąjį pareigūną, asmeniškai atsakingą už institucijos atliekamas programos administravimo funkcijas. Pagal EDIS procedūras nacionaliniu teisės aktu reikia aiškiai apibrėžti nacionalinio įgalioto pareigūno, nacionalinio pagalbos koordinatoriaus ir įgaliotųjų projektų pareigūnų funkcijas bei atsakomybės sritis. Nacionaliniu teisės aktu taip pat privalo būti įtvirtintas Nacionalinio įgaliotojo pareigūno įsipareigojimų dėl visapusiškos finansinės atsakomybės ir atsakomybės už lėšų panaudojimą prisiėmimas.

Reikia paminėti, kad šios studijos rengimo metu jau buvo parengtas LR Vyriausybės nutarimo „Dėl Ignalinos programos administravimo Lietuvoje“ pakeitimo projektas, kuriame numatyta aiški institucinė ir asmeninė atsakomybė. Nutarimo pakeitimo projekte aiškiau apibrėžtos Ūkio ministerijos, kaip atsakingosios institucijos, programos įgyvendinimo planavimo, koordinavimo bei priežiūros funkcijos, tuo tarpu projektų įgyvendinimo lygmens klausimai kartu su lėšų išmokėjimu pagalba gaunančioms šalims perduoti CPVA kompetencijai, kuri yra pagal EDIS akredituota įgyvendinimo agentūra.

Siūlomas Vyriausybės nutarimo projektas reglamentuos ir Ignalinos programos priežiūros komiteto veiklą, kurio steigimas numatytas 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendime Nr. K(2005) 5676. Sprendime numatyta, kad priežiūros komitetas, kurio veikloje dalyvauja ir Komisijos atstovai, turi periodiškai vertinti Ignalinos programos įgyvendinimo

pervesti lėšas mokėjimo prašymuose nurodytiems paramos gavėjams. Tokia išlaidų apmokėjimo tvarka pažeidžia EDIS sistemos reikalavimą, nustatantį **tiesioginius** Mokėjimo institucijos apmokėjimus Europos Komisijos akredituotai įgyvendinančiajai institucijai pagal pastarosios pateiktas mokėjimo paraiškas (European Commission, Directorate-Generals for Enlargement and Regional Policy. Preparing for Extended Decentralisation of the Phare and ISPA Programmes. – Working Document, P.6). Ignalinos programai administruoti pagal EDIS principus akredituota agentūra yra CPVA, todėl remiantis EDIS sistemos reikalavimais, būtent ji turi tiesiogiai teikti mokėjimo paraiškas Finansų ministerijai ir apmokėti paramos gavėjų išlaidas.

⁶³ Projekto aprašyme numatyta projekto trukmė – 25 mėnesiai, todėl taikant „N+2“ taisyklę, projekto įgyvendinimas turi prasidėti ne vėliau kaip š.m. lapkričio pradžioje.

eigą. Priėmus nutarimo pakeitimą, bus pašalinti pagrindiniai Ignalinos programinės priemonės administravimo 2004–2006 m. teisiniai neatitikimai tarp ES ir LR teisės aktų.

Lėšų apskaičiavimas ir naudojimas:

Asignavimai Ignalinos programinei priemonei yra skiriami remiantis 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento Nr. 1605/2002⁶⁴ 53 straipsnio 1 dalies b punktu ir 162-170 straipsnio nuostatomis, reglamentuojančioms Europos Bendrijų **biudžeto decentralizuotą vykdymo būdą**. Kaip jau buvo minėta pirmiau, parama skiriama pagal PHARE procedūras, kuriomis remiantis Europos Komisija Lietuvai patvirtina indikatyvų bendrą programos biudžetą visam programavimo laikotarpiui (2004–2006 m. laikotarpiui yra numatyta 47 mln. eurų parama per Ignalinos programinę priemonę⁶⁵), o asignavimai yra skiriami kasmetiniais Komisijos sprendimais. Jie priimami padedant Tarybos reglamento Nr. 3906/89 9 straipsniu įsteigtam PHARE valdymo komitetui (angl. *Phare management committee*), kurį sudaro valstybių narių atstovai, ir vadovaujantis Tarybos sprendimo Nr. 468/1999⁶⁶ 4 straipsnyje numatyta valdymo procedūra. PHARE valdymo komitetui yra pateikiami Lietuvos paruošti detalūs projektų, finansuotinių iš Ignalinos programos, aprašymai (angl. *project fiche*), kuriais grindžiamas Komisijos parengtas metinis finansavimo pasiūlymas (angl. *financing proposal*). Komiteto nariams pritarus, Komisija priima finansavimo sprendimą ir jo pagrindu su valstybe, kuri gauna paramą, pasirašomas finansavimo susitarimas (angl. *financing memorandum*). Dėl lėšų skyrimo Lietuvai per Ignalinos programinę priemonę buvo priimti du Komisijos sprendimai, kuriais bendrai išipareigota skirti iki 28 mln. eurų⁶⁷. Dar vienas Komisijos sprendimas dėl 19 mln. eurų bus priimtas 2006 m. Lėšos Ignalinos AE eksploatavimui nutraukti skiriamos tiesiogiai Lietuvai per Valstybės išdo specialiąją sąskaitą. Nors Stojimo sutarties protokolo Nr. 4 6 straipsnyje nurodyta, kad „*Įnašas pagal Ignalinos programą tam tikroms priemonėms gali būti iki 100 proc. visų išlaidų*“, tačiau taip pat pabrėžiama, kad „*turi būti dedamos visos pastangos tęsti bendro finansavimo praktiką, įtvirtintą teikiant pasirengimo narystei paramą Lietuvos pastangoms nutraukti eksploatavimą, taip pat tam tikrais atvejais pritraukti bendrą finansavimą iš kitų šaltinių*“. 2004 ir 2005 m. Komisijos sprendimuose dėl finansavimo skyrimo Ignalinos programai yra numatytas 35 ir 30 procentų Lietuvos įnašas į bendrą projektų įgyvendinimą, priskaičiavus mokesčius, įnašas padidėja iki 55 ir 50 procentų.

Komisijos sprendimais Ignalinos programai skirtos lėšos negali būti akumuliuojamos – kiekvienam Europos Komisijos numatytam metiniam Bendrijos finansiniams išipareigojimams pervesti turi būti atidarytos atskiros sąskaitos. Taip pat, remiantis 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento Nr. 1605/2002 166 straipsniu, Ignalinos programinei priemonei įsisavinti taikoma „N+2“ taisyklė, nėra numatytos terminų pratęsimo ir lėšų grąžinimo procedūros. Be to, galioja griežtos PHARE procedūros dėl patvirtinto metinio finansavimo ir atskirų projektų biudžetų ribų laikymosi. Atsakingoji institucija savarankiškai gali priimti sprendimus tik dėl techninio pobūdžio projektų

⁶⁴ OL L 248, 2002 9 16, p. 1.

⁶⁵ Financial proposal: Special Programme to Support the Decommissioning of Nuclear Power Plants and Consequential Measures in Energy Sector for Lithuania in 2004 (2004.05.19) – P.9.

⁶⁶ 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimas Nr. 468/1999, nustatantis Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką.

⁶⁷ 2004 m. gruodžio 27 d. Komisijos sprendimas dėl Ignalinos programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti Nr. K(2004) 5454; 2005 m. birželio 23 d. Komisijos sprendimas Nr. K(2005) 1841, iš dalies keičiantis 2004 m. gruodžio 27 d. sprendimą Nr. K(2004) 5454; 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros Nr. K(2005) 5676.

pakeitimų ir dėl 10 procentų projekto (-ų) biudžetų perskirstymo, jei dėl to nesikeičia projektų tikslai (pasiekimo rodikliai). Apie tokius pakeitimus atsakingoji institucija privalo raštu informuoti Komisiją, kuri per 10 darbo dienų gali paprieštarauti šiam sprendimui. Tačiau, jei norima perskirstyti daugiau nei 10 procentų projekto (-ų) biudžeto arba yra nukrypstama nuo projekto tikslų (rezultatų) arba atliekamos techninės projekto įgyvendinimo modifikacijos, dėl kurių keičiasi projekto tikslai (rezultatai) arba patvirtintų projektų įgyvendinimas sustabdomas, – dėl visų šių pakeitimų reikia gauti išankstinį Komisijos pritarimą. Jei metinėje programoje atliktų perskirstymų suma yra didesnė nei 10 procentų nuo visų atitinkamu metiniu sprendimu skirtų lėšų, tuomet turi būti priimtas naujas Komisijos sprendimas⁶⁸.

Pagal taikomas procedūras Lietuvos institucijos yra atsakingos už Ignalinos programinės priemonės lėšų apskaitą ir jų panaudojimą pagal paskirtį. Vienas iš pagrindinių Ignalinos programos administravimo per programinę priemonę privalumų tas, kad lėšos Lietuvai skiriamos tiesiogiai per Valstybės išdo specialiąją sąskaitą, todėl nacionalinės institucijos kontroliuoja Komisijos finansinių įsipareigojimų vykdymą, planuoja, seka ir prognozuoja lėšų panaudojimą. Tačiau atsakingų institucijų teigimu⁶⁹, „N+2“ taisyklės taikymas ir ribojimas akumuliuoti atskirų metinių asignavimų lėšas, sudaro apribojimus atskirų projektų, taip pat ir Ignalinos programai įgyvendinti. Studijos autorių nuomone, atsižvelgiant į visos programos ir atskirų projektų specifiškumą, dėl Ignalinos programos lėšų lankstesnio panaudojimo galima buvo derėtis su Europos Komisija ir dėlto pasirašyti atskirtą susitarimo memorandumą dėl Ignalinos programos įgyvendinimo 2004–2006 m. laikotarpiu. Tokį memorandumą būtina pasirašyti dėl 2007–2013 m. Ignalinos programos įgyvendinimo per programinę priemonę.

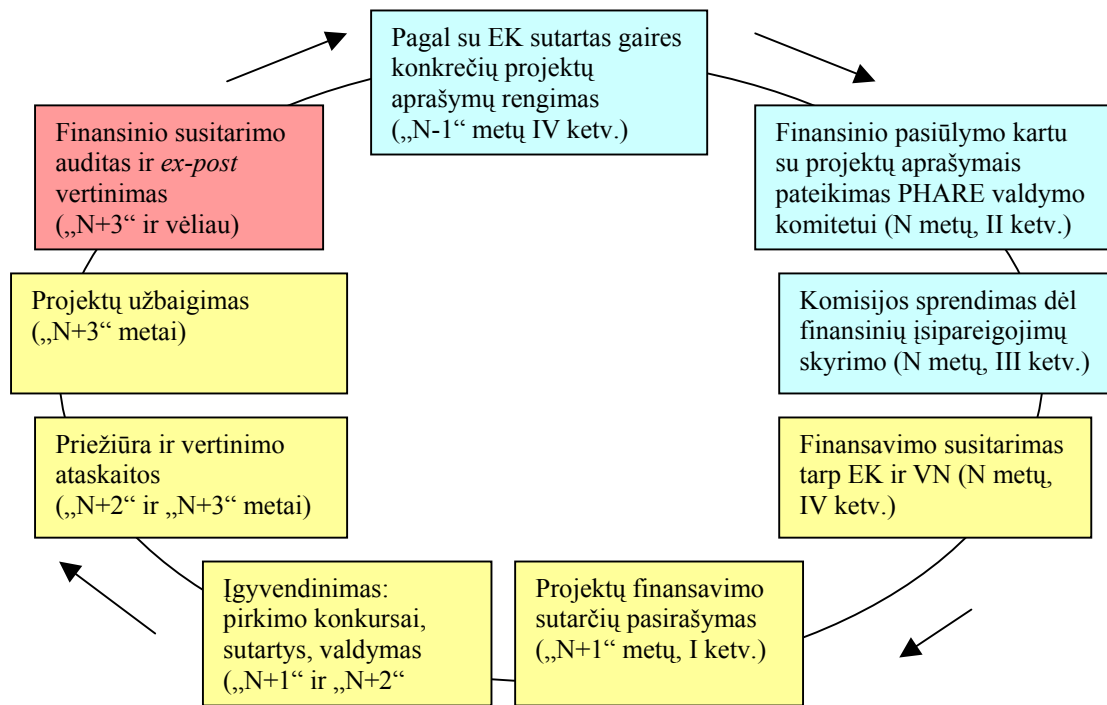
Programavimo ir įgyvendinimo aspektai:

Ignalinos programinės priemonės lėšomis finansuojamiems projektams taikomi PHARE reikalavimai. PHARE procedūromis yra sukurta nuosekli programos ir atskirtų projektų programavimo sistema. Visas programos ciklas, apimantis programavimą, įgyvendinimą bei vertinimą, yra aiškiai atskirtas etapais, su identifikuotais griežtais laiko apribojimais (žr. 2 schemą).

⁶⁸ European Commission. Transition Facility: Programming and Implementation Guide (C(2003)4884), 19 December 2003. P.23–24.

⁶⁹ 2006 06 23 interviu su LR ūkio ministerijos Branduolinės energetikos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo departamento atstovais ir 2006 10 03 interviu su CPVA atstovais.

2 schema. PHARE programos ciklas.

Pagal PHARE procedūras finansavimas gali būti patvirtintas tik „išvystytiems“ projektams, t.y. projektų aprašymuose (angl. *project fiche*), kurie yra laikomi pagrindinėmis planavimo priemonėmis, turi būti detalai pagrįstas projektų poreikis ir jų biudžetas (su pagrindimą patvirtinančiais dokumentais), suplanuotas projekto įvykdymas, kartu pateikiant ir projekto metu planuojamų vykdyti pirkimų tvarkaraštį. Projektas taip pat turi būti finansiškai tęstinis. Atsižvelgiant į nuoseklų ir ilgą projektų programavimo etapą, įgyvendinant Ignalinos programą per programinę priemonę **nėra sudarytos galimybės lanksčiai reaguoti į Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo proceso poreikius.**

Viena iš rimčiausių problemų šių taisyklių taikymui Ignalinos programai – trejų metų projektų įgyvendinimo terminas. 2005 m. Komisijos sprendime per Ignalinos programinę priemonę planuojama finansuoti ir smulkesnius technologinius Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektus. Atsižvelgiant į tai, kad Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektai yra neprecedentiniai, sunkiai skaidomi į dalis ir vieni su kitais susiję, iškyla didelė rizika įsitemkti į PHARE terminus, įgyvendinant tokio pobūdžio projektus per programinę priemonę. Pavyzdžiui, šios studijos rengimo metu CPVA jau abejojo dėl Saugyklos labai mažo aktyvumo atliekoms projekto įgyvendino laiku.

Apibendrinant PHARE programavimo ir įgyvendinimo ciklo taikymą Ignalinos programai ir jos finansuojamiems projektams, derėtų pastebėti esminius skirtumus dėl PHARE *per se*, kuriai įgyvendinti ir buvo sukurtos šios procedūros, ir Ignalinos programų. Pirma, teisiniu požiūriu, PHARE parama ir procedūros buvo pritaikytos trečiosioms šalims ir nuo 1997 m. buvo orientuojama į pagalbos pasirengimui narystei teikimą, o nuo 2004 m. ją pakeičianti priemonė daugiausiai orientuojasi į institucijų administracinių gebėjimų stiprinimą. Ignalinos programa daugiausiai skirta neprecedentiniams technologiniams projektams ir su jais susijusioms branduolinės saugos priemonėms įgyvendinti. Programų finansuojami projektų tipai taip pat išsiskiria. PHARE programos tikslai daugiausiai įgyvendinami per trumpalaikius ir tarpusavyje nesusijus projektus, kurių įgyvendinimas

dažniausiai pagrįstas paslaugų pirkimais. Tuo tarpu Ignalinos programos projektų vienas iš esminių bruožų – stipri tarpusavio priklausomybė. Šios programos finansuojamiems projektams aktualiausi yra darbų ir tiekimo konkursai bei atleidžiamų Ignalinos AE darbuotojų užimtumo priemonės ar socialinės garantijos. Atkreiptinas dėmesys ir į programų trukmę: PHARE buvo planuota šalims kandidatėms pasirengti narystei (maksimali 10 metų programos trukmė), Ignalinos programa ilgalaikiam AE eksploatavimo nutraukimo procesui (iki 25 metų programos trukmė).

Apibendrinimas: Ignalinos programos administravimo per programinę priemonę privalumai

1. ES finansinę paramą tiesiogiai administruoja ir už jos panaudojimą atsako Lietuvos institucijos.
2. Sprendimų dėl ES finansinės paramos skyrimo Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo procesui priėmimo lygiateisiais pagrindais dalyvauja visų ES valstybių narių atstovai (per PHARE valdymo komitetą).
3. Egzistuojantys nacionalinių institucijų administraciniai gebėjimai valdyti ES finansinę paramą pagal PHARE taisykles (CPVA nuo 2004 m. yra Europos Komisijos akredituota agentūra pagal EDIS procedūras).

Apibendrinimas: Ignalinos programos administravimo per programinę priemonę trūkumai

1. Teisiniu požiūriu PHARE parama ir procedūros pritaikytos trečiosioms šalims, o ne valstybėms narėms.
2. PHARE ir Ignalinos programų tikslo, trukmės, finansuojamų projektų skirtumai, lemiantys vienodų programavimo, įgyvendinimo ir lėšų apskaitos procedūrų taikymo neadekvatumą.
3. Atskiro susitarimo memorandumo tarp Europos Komisijos ir Lietuvos dėl Ignalinos programos įgyvendinimo nebuvimas.

3. Ignalinos programos paramos administravimo 2007–2013 m. laikotarpiu alternatyvos

Atlikus teisės aktų, reglamentuojančių Ignalinos programos administravimą, analizę, išryškėjo pagrindinės 2004–2006 m. laikotarpio administravimo problemos, kurios daugiausiai susijusios su: 1) padalintu programos lėšų administravimu tarp ERPB per Tarptautinį Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondą ir nacionalinių Lietuvos institucijų per specialiąją Ignalinos programinę priemonę, 2) specifiniams Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektams netinkamomis programavimo ir įgyvendinimo procedūromis (Ignalinos programinės priemonės atveju) bei 3) nepakankamu Lietuvos institucijų dalyvavimu, panaudojant ir kontroliuojant didžiąją dalį Ignalinos programos lėšų (TIENRF atveju). Toliau šioje studijoje nagrinėjama, kokio masto Ignalinos programos administravimo naujovės 2007–2013 m. laikotarpiu yra įmanomos, atsižvelgiant į teisinį reglamentavimą, ir aptariamos kelios pagrindinės alternatyvos. Formuojant alternatyvas, atsižvelgiama ne tik į dabartinės administravimo sistemos problemas ir skirtingų Ignalinos programos finansinių priemonių privalumus bei trūkumus, tačiau taip pat įvertinami pagrindiniai veiksniai, lemiantys persvarstyti Ignalinos programos administravimo sistemą. Pirma, TIENRF taisyklėse užfiksuota dešimties metų Fondo veikimo trukmė, todėl reikia apsispręsti dėl Lietuvos pozicijos Fondo veiklos (ne)pratęsimo klausimu. Antra, kintantis Ignalinos programos lėšomis 2007–2013 m. planuojamų finansuoti projektų (eksploatavimo nutraukimo projektai (pasekmių likvidavimo projektai)) santykis per Ignalinos programinę priemonę remiamų veiklų naudai, todėl reikia papildomai įvertinti būtinus administravimo sistemos pokyčius nacionaliniu lygmeniu.

3.1. Ignalinos programos teisinis reglamentavimas naujuoju laikotarpiu

2007–2013 m. laikotarpio Ignalinos programos teisinis pagrindas bus Stojimo sutarties protokolas Nr. 4 ir naujasis Tarybos reglamentas dėl Ignalinos programos. Europos Komisijos pateiktame pasiūlymo Tarybos reglamentui (KOM(2004) 624 galutinis) preambulės 4 papunktyje yra atkartojama Stojimo sutarties protokolo Nr. 4 3 straipsnio 3 dalies nuostata, kad „*tęsiama Ignalinos programa remiasi tais pačiais principais ir sudedamosiomis dalimis*“ kaip ir 2004–2006 m. laikotarpiu. Šis straipsnis implikuoja kelis dalykus.

Pirma, sprendimai dėl finansavimo Ignalinos programai turi būti skiriami ir biudžetas vykdomas vadovaujantis Tarybos reglamente Nr. 3906/89 dėl ekonominės pagalbos tam tikroms Vidurio ir Rytų Europos šalims, kuriam referuojama Stojimo sutarties protokolo Nr. 4 2 straipsnio 2 dalyje, nustatytais principais. Kadangi šis reglamentas, kaip jau buvo aptarta ankstesnėje šios studijos dalyje, reglamentuoja PHARE programą, kurios procedūros yra netinkamos Lietuvai dėl jos pakitusio statuso ES sprendimų priėmimo (iš valstybės kandidatės į šalies narės⁷⁰) bei Ignalinos programai *per se*, todėl Ignalinos programai turėtų būti taikoma šio reglamento 8 straipsnio išlyga, padaryta Tarybos reglamente Nr. 2257/2004⁷¹. Išlyga numato, kad „*Komisija gali, neviršydamą 2002 m.*

⁷⁰ Atitinkamai, tolesnis programos vykdymas pagal 2004–2006 m. principus, t.y. finansinio reglamento Nr. 1605/2002 53 straipsnio 4 dalį teisiškai Lietuvai nebegalimas, nes numato Bendrijos biudžeto vykdymą su trečiosiomis šalims arba laikinai taikomą 2004–2006 m. laikotarpiu naujosioms narėms kaip pereinamoji priemonė.

⁷¹ 2004 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2257/2004 iš dalies keičiantis Reglamentus (EEB) Nr. 3906/1989, (EB) Nr. 1267/1999, (EB) Nr. 2666/2000, kad būtų atsižvelgta į Kroatijai suteiktą valstybės narės statusą.

birželio 25 d. Reglamento Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 54 straipsnyje nustatytų ribų, nuspręsti patikėti viešojo sektoriaus institucijų užduotis, ypač biudžeto vykdymo, minėto reglamento 54 straipsnio 2 dalies c punkte išvardytiems organams. Minėto reglamento 54 straipsnio 2 dalies c punkte išvardytiems organams gali būti patikėtos viešojo sektoriaus institucijų užduotys, jei šie organai pasižymi pripažinta tarptautine reputacija, atitinka tarptautinio masto valdymo ir kontrolės sistemas ir yra prižiūrimos viešojo sektoriaus institucijų“. Aiškiau tariant, ši išlyga sudaro sąlygas Bendrijos biudžetą vykdyti **centralizuotu netiesioginiu** būdu, o reglamento Nr. 1605/2002 54 straipsnio 2 dalies c punktas suteikia teisę Komisijai deleguoti nacionalinėms institucijoms, tenkinančioms atitinkamus ES teisės aktuose numatytus reikalavimus, atlikti tam tikrus Europos Bendrijų bendrojo biudžeto vykdymo uždavinius. Siekiant preciziškai teisiškai sureglamentuoti Ignalinos programos administravimą per programinę priemonę naujoje finansinėje perspektyvoje, rekomenduotina nuorodą į šį Tarybos reglamento Nr. 3906/89 8 straipsnį įtraukti į naujojo Tarybos reglamento dėl Ignalinos programos preambulę, o pačiame reglamente nustatyti, kad sprendimai dėl Ignalinos programos priemonių įgyvendinami Lietuvos nacionalinių institucijų pagal Reglamento Nr. 1605/2002 54 straipsnio 2 dalies c punkto nuostatas. Ignalinos programos valdymą atkreiptinas dėmesys, kad dabartiniame Tarybos reglamento projekte yra minima galimybė Ignalinos programos lėšas skirti per TIENRF⁷², tuo tarpu tiesioginis Ignalinos programos administravimo funkcijų patikėjimas nacionalinėms institucijoms neminimas. Neatlikus šių papildymų, liks teisiškai nesureglamentuotas ir įvairiai interpretuojamas klausimas dėl Lietuvos institucijų Ignalinos programos administravimo teisėtumo.

Antra, „Ignalinos programos tęsimas tais pačiais principais“ reiškia, kad sprendimų priėmimui dėl metinių asignavimų iš Ignalinos programos turės būti taikoma ta pati Tarybos sprendimo Nr. 468/1999 4 straipsnyje numatyta **valdymo procedūra**. Šios studijos autoriai sutinka su techninės pagalbos Ūkio ministerijai projekto⁷³ ekspertų siūlymu Ignalinos programai valdyti įsteigti naują komitetą – Eksploatavimo nutraukimo komitetą, pakeisiantį 2004–2006 m. laikotarpiu Ignalinos programos metinių lėšų tvirtiniame dalyvavusį PHARE valdymo komitetą. Tačiau būtina pastebėti, kad Lietuvos pozicijos projekte⁷⁴ dėl Tarybos reglamento projekto pateikta 5 straipsnio siūloma formuluotė: „Sprendimai dėl Ignalinos programos priemonių priimami ir įgyvendinami pagal nuostatas, išdėstytas 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomo) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 53 straipsnio 2 dalyje ir 54 straipsnio 2 dalies c punkte“, nėra visiškai teisinga. Tarybos reglamento Nr. 1605/2002 straipsnyje, į kurį atsakoma, numato biudžeto vykdymo būdą, tačiau ne sprendimų priėmimą. Atitinkamai studijos autoriai siūlo tikslinti šio straipsnio formuluotę (pateikiama 3 priede) bei padaryti papildomas pataisas preambulėje, įtraukiant atskirą punktą (siūlomos Tarybos reglamento projekto redakcijos 12 punktas).

Trečia, referencija Tarybos reglamento projekto preambulėje į 2002 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamento Nr. 2342/2002, kuriame nustatytos išsamios Tarybos reglamento Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento įgyvendinimo taisyklės, 166 straipsnį, suponuoja, kad išliks metinis programavimas ir asignavimų kiekvieniems metams skyrimas.

⁷² 5 str.: „Šio reglamento 2 straipsnio pirmoje pastraipoje Ignalinos programai numatyta parama gali ir toliau būti skiriama per Bendrijos įnašą į Tarptautinį Ignalinos elektrinės eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondą, valdomą Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko“.

⁷³ Techninės pagalbos Ūkio ministerijai Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo valdymui projektas.

⁷⁴ 2006 spalio 17 d. pozicijos projektas.

Atsižvelgiant į planuojamą teisinį Ignalinos programos 2007–2013 m. laikotarpio reglamentavimą ir dabartinio laikotarpio pagrindinius programos administravimo trūkumus, Studijos autoriai formuluoja tris pagrindines alternatyvas dėl Ignalinos programos administravimo tobulinimo naujuoju programavimo laikotarpiu.

3.2. Pirmoji alternatyva

Dabartinių Ignalinos programos administravimo principų, finansavimo šalinių ir procedūrų tęstinumas, sprendžiant pagrindines 2004–2006 m. laikotarpio administravimo problemas.

Ši alternatyva minimali. Ja siūloma 2007–2013 m. laikotarpiu Ignalinos programą administruoti iš esmės tais pačiais principais, tačiau pašalinant pagrindinius 2004–2006 m. programos administravimo trūkumus ir išsprendžiant teisinio reglamentavimo problemas. Pasirinkus šią alternatyvą, iš atsakingųjų Lietuvos institucijų pusės turėtų būti inicijuotas TIENRF veiklos pratęsimo sprendimo derinimas su Europos Komisija ir Pagalbą teikiančių šalių asambleja.

Siekiant pašalinti pagrindinius Ignalinos programos administravimo per TIENRF trūkumus, Ūkio ministerijai siūloma kreiptis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę, siūlant inicijuoti Studijos autorių rekomenduotinus 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimus (pateikiama 2 priede). Siūlomais pakeitimais būtų sprendžiamos šios problemos:

- 1) sukurta formali ERPB informacijos teikimo Lietuvai apie lėšų Ignalinos AE eksploatavimui nutraukti panaudojimą bei faktinio ES derybinių išipareigojimų Lietuvai vykdymo stebėseną. Šiuo tikslu turėtų būti atliktos ne tik siūlomos Bendrosios sutarties pataisos, tačiau kartu Ūkio ministerija turėtų inicijuoti formalaus informacijos ir programos pažangos stebėsenos mechanizmo – Jungtinio komiteto steigimą, jo darbo reglamento patvirtinimą bei reguliarių komiteto posėdžių organizavimą;
- 2) trišalių dotacijų sutarčių tarp ERPB, LR ūkio ministerijos ir Gavėjų pasirašymas TIENRF ir Lietuvos bendrai finansuojamiems projektams leistų užtikrinti: a) Lietuvos lėšų panaudojimo *projekte* kontrolę, b) suteiktų papildomus kontrolės svertus atsakingoms LR institucijoms priimant sprendimus dėl projektų įgyvendinimo eigos bei pažangos. Šiuo būdu būtų sumažinta rizika, kad atsakingos Lietuvos institucijos negali tiesiogiai prižiūrėti svarbiausių Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo projektų, tiesiogiai susijusių su tarptautinių išipareigojimų dėl Ignalinos AE 2-ojo bloko uždarymo laiku vykdymu;
- 3) išspręsta Bendrosios sutarties 6 straipsnio nuostatos dėl Fondo dotacijomis finansuojamos veiklos neapmokestinimo ir direktyvos Nr. 77/388/EEB kolizija. Siūlomi patikslinimai numatyti, kad neapmokestinami tik Banko **tiesiogiai** finansuojami pirkimai, gavėjui įgyvendinant projektą ir sudarant sutartis su trečiaisiais asmenimis, jiems ši išlyga nebūtų taikoma. Atsižvelgiant į tai, kad pagal TIENRF dotacijų teikimo taisykles iš Fondo lėšų negali būti finansuojami jokie pagalbą gaunančios šalies teritorijoje taikomi mokesčiai, įgyvendinant projektų veiklas, patiriamas PVM būtų netinkamos finansuoti išlaidos tuo atveju, jei gavėjas pagal LR įstatymus yra PVM mokėtojas, arba būtų kompensuojamos Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo lėšomis, kai paramos gavėjai yra ne PVM mokėtojai. Šiuo tikslu papildomai reikėtų patvirtinti

Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo programos projektų PVM pripažinimo tinkamomis finansuoti išlaidomis taisyklės;

- 4) kiekvieno gavėjo atveju apsvarstant PVG steigimo būtinybę, iš dalies būtų mažinamos projektų, finansuojamų per TIENRF, administravimo išlaidos.

Siekiant užtikrinti didesnę konkurenciją TIENRF lėšomis finansuojamų projektų pirkimuose ir skatinti taupesnę TIENRF lėšų naudojimą, Ūkio ministerijai siūloma pateikti Vyriausybei svarstyti aktyvesnę pagrindinių atominės energetikos valstybių vyriausybių pakvietimą įnešti įnašą į TIENRF. Šioje vietoje svarbus vaidmuo tektų Lietuvos diplomatams, kurie turėtų dėti pastangas įtikinant šias valstybes galima ekonomine nauda jų įmonėms dalyvauti kelių dešimčių milijonų eurų vertės pirkimo sutarčių sudaryme, įmokant įnašą į TIENRF.

Siekiant išspręsti ES paramos per Ignalinos programinę priemonę administravimo trūkumus, susijusius su netinkamu ar nepakankamu teisiniu reglamentavimu, Ūkio ministerijai siūloma:

- 4) derėtis dėl Tarybos reglamento Ignalinos programai 2007–2013 m. projekto papildymo šiomis nuostatomis: reglamento preambulėje įtraukti nuorodą į Tarybos reglamento Nr. 3906/89 8 straipsnį bei papildyti Tarybos reglamento projekto 5 straipsnį dėl Ignalinos programos valdymo pagal Reglamento Nr. 1605/2002 54 straipsnio 2 dalies c punkto nuostatas. Taip būtų sudarytas teisinis pagrindas dėl Ignalinos programos vykdymo centralizuotu netiesioginiu būdu. Papildyti reglamento projekto 5 straipsnį formuluote, numatančia Ignalinos programos dalių administravimą per abi finansines priemones. Derėtis dėl Tarybos reglamento 2 straipsnio, numatančio Ignalinos programos lėšomis finansuojamas veiklas, apimties išplėtimo, įtraukiant paramos skyrimą branduolinės saugos reguliavimo institucijoms (siūlomi reglamento projekto pakeitimai pateikiami 3 priede);
- 5) pasirašyti susitarimo memorandumą dėl Ignalinos programos administravimo 2007–2013 m. tarp Europos Komisijos ir Lietuvos Respublikos, kuriuo būtų tiksliai apibrėžti Lietuvos nacionalinėms institucijoms deleguojami tam tikri Europos Bendrijų bendrojo biudžeto vykdymo uždaviniai, susiję su Ignalinos programos lėšų ir projektų administravimu. Taip pat derėtų sutarti ir šiame memorandume fiksuoti lankstesnę Ignalinos programos lėšų panaudojimą, atsižvelgiant į finansuojamos programos specifiškumą. Derantis dėl lankstesnių lėšų panaudojimo per Ignalinos programinę priemonę sąlygų, minimalus siektinas derybų rezultatas turėtų būti „N+5“ taisyklės taikymas lėšoms panaudoti.

Siūlomas alternatyvos įgyvendinimo veiksmų planas ir tvarkaraštis:

Laikas	Veiksmas	Atsakinga institucija
2006 m. lapkritis	Pasiūlymų dėl Tarybos reglamento projekto papildymų pateikimas Tarybos Finansų patarėjų darbo grupėje, svarstymas Europos Sąjungos nuolatinių atstovų komitete (<i>Coreper II</i>), reglamento tvirtinimas Taryboje	Ūkio ministerija
2006 m. gruodis	Bendrosios sutarties pakeitimų pristatymas LR Vyriausybei aptarti	Ūkio ministerija
2006 m. gruodis	TIENRF sutarties pakeitimų aptarimas su Europos Komisijos Transporto ir energetikos generaliniu direktoratu	Ūkio ministerija

2007 m. sausis	Jungtinio komiteto, numatyto 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrojoje sutartyje dėl TIENRF veiklos Lietuvoje, steigimo inicijavimas	Ūkio ministerija
2007 m. sausis	Bendrosios sutarties pakeitimų inicijavimas su ERPB	LR Vyriausybė Ūkio ministerijos teikimu
2007 m. sausis	TIENRF pagalbą teikiančių šalių plėtros skatinimas diplomatiniais veiksmais	LR užsienio reikalų ministerija Vyriausybės pavedimu
2007 m. sausis–vasaris	Derybos su Europos Komisijos Transporto ir energetikos generaliniu direktoratu dėl Ignalinos programinės priemonės valdymo sistemos, principų ir procedūrų 2007–2013 m. Susitarimo memorandumo dėl Ignalinos programos administravimo pasirašymas	Ūkio ministerija
2007 m. kovas–rugpjūtis	Ignalinos programos administravimo Lietuvoje sistemos 2007–2013 m. diegimas: administravimo procedūrų ir taisyklių parengimas, nacionalinių institucijų gebėjimų administruoti naujas funkcijas įvertinimas ir atitinkamas stiprinimas, nacionalinės agentūros paskyrimas ES biudžetui vykdyti centralizuotu netiesioginiu būdu, kaip numatyta reglamento Nr. 1605/2002 54 straipsnio 2 dalies c punkte	Ūkio ministerija kartu su Centrine projektų valdymo agentūra
2007 m. birželis	Pritarimas Bendrosios sutarties pakeitimo ir papildymo protokolui	Pagalbą teikiančių šalių asamblėja
2007 m. rugsėjis	Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokolo ratifikavimo“ priėmimas	LR Seimas LR Prezidento teikimu
2007 m. rugsėjis	Pasiūlymų dėl TIENRF dotacijų tipinės sutarties pakeitimo projekto parengimas ir pateikimas ERPB	Ūkio ministerija
2008 m. gruodis	Rezoliucijos dėl Fondo veiklos Lietuvoje pratęsimo priėmimas	Pagalbą teikiančių šalių asamblėja Ūkio ministerijos teikimu

Atsižvelgiant į Ignalinos programos administravimo alternatyvų svarstymo laiką, Tarybos reglamento dėl Ignalinos programos 2007–2013 m. priėmimo tvarkaraštį bei greitą poreikį pradėti administruoti Ignalinos programą naujoje finansinėje perspektyvoje, ši pirmoji siūloma programos administravimo alternatyva (ar atskiros jos dalys) laikytina labiausiai tikėtina ir įmanoma įgyvendinti praktiškai. Toliau pristatomam antrajam Ignalinos programos administravimo variantui galioja visos dėl šios alternatyvos pateiktos administravimo tobulinimo rekomendacijos.

3.3. Antroji alternatyva

Laipsniškas ES finansinės paramos per Ignalinos programą programavimo ir administravimo iš ERPB perėmimas, nacionalinėms institucijoms planuojant visą Ignalinos programą valdyti nuo 2014 metų

Pasirinkus šią alternatyvą, iš atsakingųjų Lietuvos institucijų pusės turėtų būti inicijuotas TIENRF veiklos patęsimas iki 2015 metų pabaigos sprendimo derinimas su Europos Komisija ir Pagalbą teikiančių šalių asamblėjoje. Išlaikyti TIENRF kaip finansinę priemonę 2007–2013 m. laikotarpiu ypač svarbu dėl pirmoje finansinės perspektyvos pusėje numatytų didelės apimties Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo darbų vykdymo. Pavyzdžiui, finansavimo užtikrinimas naujos panaudoto branduolinio kuro saugyklai įrengti (projekto įgyvendinimas planuojamas 2006–2010 m.), kurio biudžeto vertė viršys metinių Europos Komisijos išpareigojimų lūbas⁷⁵, geriausiai galės būti užtikrintas tik dėl TIENRF lankstaus programavimo ir lėšų akumuliacinio Fondo.

2014–2015 metų TIENRF veiklos rezervas turi būti numatytas dėl 2007–2013 m. laikotarpio projektų, finansuojamų TIENRF lėšomis, galimos įgyvendinimo užsitęsimo rizikos. Kaip rodo ligšiolinė TIENRF finansuojamų projektų įgyvendinimo patirtis, tokia rizika yra labai tikėtina, todėl jai pasitvirtinus ERPB turėtų užbaigti administruoti 2007–2013 m. laikotarpio projektus, kuriems skirtas TIENRF finansavimas.

Lietuvos institucijų rengimasis perimti ES paramos, skiriamos per Ignalinos programą 2014–2020 m. laikotarpiu, administravimą nuo naujos finansinės perspektyvos pradžios, visų pirma, turėtų būti aptartas ir suderintas su Europos Komisija. Jai turėtų būti parodytas ne tik Lietuvos noras, bet ir sugebėjimas bei pasirengimas administruoti visą Ignalinos programos finansinę paramą nuo 2014 metų. Lietuvos sugebėjimams ir pasirengimui parodyti, visų pirma, reikia:

- 1) išspręsti dabartines Ignalinos programinės priemonės administravimo problemas, trukdančias sėkmingai pradėti naudoti 2005 m. Europos Komisijos sprendimu skirtas lėšas;
- 2) nuo 2007 m. sklandžiai įdiegti Ignalinos programinės priemonės administravimo sistemą pagal centralizuotą netiesioginį ES programų vykdymo būdą⁷⁶. Šiuo metu Ūkio ministerija jau turi pasirengusi Ignalinos programos lėšų programavimo ir įgyvendinimo principų metmenis,⁷⁷ kurie gali būti laikomu geru pagrindu šiai sistemai sukurti;
- 3) komitete, padedančiam Europos Komisijai priimti sprendimus dėl naujų technologinių projektų tvirtinimo, turėtų būti demonstruojama aiški Lietuvos pozicija dėl smulkesnių ir vidutinio dydžio projektų finansavimo per Ignalinos programinę priemonę. Pastangos turėtų būti dedamos nuo 2010 metų perimti daugumos tradiciškai TIENRF finansuojamų technologinių projektų programavimą ir administravimą, ERPB kompetencijai paliekant įgyvendinamų projektų užbaigimą iki 2015 metų pabaigos.

⁷⁵ 2006 gegužės 16 d. LR ūkio ministro įsakymu Nr. 4-168 patvirtintas valstybinės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo ir antrojo blokų eksploatavimo nutraukimo programos įgyvendinimo priemonių planas.

⁷⁶ Studijos autoriai preziumuoja, kad Tarybos reglamente dėl Ignalinos programos 2007–2013 m. bus numatyta programos vykdymo būdas pagal 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 54 straipsnio 2 dalies c punkto nuostatas.

⁷⁷ Parengta techninės pagalbos Ūkio ministerijai Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo valdymui projekto ekspertų.

Siūlomas alternatyvos įgyvendinimo veiksmų planas ir tvarkaraštis:

Laikas	Veiksmas	Atsakinga institucija
2006 m. lapkritis	Pasiūlymų dėl Tarybos reglamento projekto papildymų pateikimas Tarybos Finansų patarėjų darbo grupėje, svarstymas Europos Sąjungos nuolatinių atstovų komitete (<i>Coreper II</i>), reglamento tvirtinimas Taryboje	Ūkio ministerija
2006 m. gruodis	Bendrosios sutarties pakeitimų pristatymas LR Vyriausybei aptarti	Ūkio ministerija
2006 m. gruodis	Bendrosios sutarties pakeitimų aptarimas su Europos Komisijos Transporto ir energetikos generaliniu direktoratu	Ūkio ministerija
2007 m. sausis	Jungtinio komiteto, numatyto 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrojoje sutartyje dėl TIENRF veiklos Lietuvoje, steigimo inicijavimas	Ūkio ministerija
2007 m. sausis	Bendrosios sutarties pakeitimų inicijavimas su ERPB	LR Vyriausybė Ūkio ministerijos teikimu
2007 m. sausis	TIENRF pagalbą teikiančių šalių plėtros skatinimas diplomatiniais veiksmais	LR Užsienio reikalų ministerija Vyriausybės pavedimu
2007 m. sausis–vasaris	Derybos su Europos Komisijos Transporto ir energetikos generaliniu direktoratu dėl Ignalinos programinės priemonės valdymo sistemos, principų ir procedūrų 2007–2013 m. Susitarimo memorandumo dėl Ignalinos programos administravimo pasirašymas	Ūkio ministerija
2007 m. kovas–rugpjūtis	Ignalinos programos administravimo Lietuvoje sistemos 2007–2013 m. diegimas: administravimo procedūrų ir taisyklių parengimas, nacionalinių institucijų gebėjimų administruoti naujas funkcijas įvertinimas ir atitinkamas stiprinimas, nacionalinės agentūros paskyrimas ES biudžetui vykdyti centralizuotu netiesioginiu būdu, kaip numatyta reglamento Nr. 1605/2002 54 straipsnio 2 dalies c punkte	Ūkio ministerija kartu su Centrine projektų valdymo agentūra
2007 m. birželis	Pritarimas Bendrosios sutarties pakeitimo ir papildymo protokolui	Pagalbą teikiančių šalių asamblėja
2007 m. rugsėjis	Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokolo ratifikavimo“ priėmimas	LR Seimas LR Prezidento teikimu
2007 m. rugsėjis	Pasiūlymų dėl TIENRF dotacijų tipinės sutarties pakeitimo projekto parengimas ir pateikimas ERPB	Ūkio ministerija

2008 m. sausis	Planų dėl laipsniško ES finansinės paramos per Ignalinos programą programavimo ir administravimo iš ERPB perėmimo nuo 2010 m. sausio pristatymas Europos Komisijai	Ūkio ministerija
Nuo 2008 m. sausio	Ignalinos programos administravime dalyvaujančių institucijų (svarbiausia atsakingosios ir įgyvendinančiosios institucijų) administravimo gebėjimų, kompetencijos bei žmogiškųjų resursų plėtimas, siekiant užtikrinti didesnės Ignalinos programos dalies ir ypač technologinių projektų efektyvų administravimą	Ūkio ministerija kartu su Centrine projektų valdymo agentūra
Nuo 2008 m. birželio	Programos valdymo komitete priimant sprendimus dėl Ignalinos programos projektų finansavimo šaltinių <i>ad hoc</i> principu derėtis dėl kiekvieno smulkaus ir vidutinio biudžeto technologinio projekto finansavimo per Ignalinos programinę priemonę, taip plečiant per Ignalinos programinę priemonę skiriamą ES finansinės paramos dalį	Ūkio ministerija
2008 m. gruodis	Rezoliucijos dėl Fondo veiklos Lietuvoje pratęsimo iki 2015 m. priėmimas	Pagalbą teikiančių šalių asamblėja Ūkio ministerijos teikimu
Nuo 2013 m. sausio	Pasirengimo perimti visos ES finansinės paramos per Ignalinos programą valdymą nuo 2014 m. organizavimas	Ūkio ministerija

3.4. Trečioji alternatyva

ES paramos Ignalinos AE eksploatuoti akumuliacijoms Lietuvos išdo specialiojoje ir vykdomas per specialiąją daugiametę biudžeto programą bei tolesnis administravimas per dvi finansines priemones (Ignalinos programinę priemonę ir TIENRF) iki 2010 m. Visos ES finansinės paramos administravimo perėmimas nuo 2010 m.

Ši alternatyva paremta techninės pagalbos Ūkio ministerijai ekspertų (žr. grafinį administravimo sistemos pavaizdavimą 4 priede) siūlomu nauju Ignalinos programos administravimo modeliu. Esminė Ignalinos programos administravimo naujovė – visų ES skiriamų lėšų Ignalinos programai konsolidavimas Lietuvos išdo specialiojoje sąskaitoje. Pagal siūlomą schemą Ūkio ministerija būtų atsakinga už visų Ignalinos programos lėšomis finansuojamų projektų metinį programavimą ir siūlymo Komisijai dėl konkrečios finansinės priemonės projektui finansuoti ir įgyvendinti pateikimą. Siūlomos Ignalinos programos administravimo schemas privalumai yra akivaizdūs. Taip Lietuva taptų didžiausia įnašų į TIENRF mokėtoja ir pagal Fondo taisykles įgytų visas teises dalyvauti priimant strateginius sprendimus bei kontroliuojant Fondo lėšų panaudojimą. Todėl toks pasirinkimas išspręstų esmines programos administravimo per TIENRF problemas, net nekeičiant Bendrosios sutarties bei Fondo taisyklių nuostatų.

Įgyvendinant šią alternatyvą, TIENRF veikla būtų baigta taip, kaip numatyta Fondo steigimo taisyklių 6 straipsnyje. Nuo 2010 metų visos ES finansinės paramos per Ignalinos programą administravimas turėtų būti perduotas Lietuvos nacionalinėms institucijoms.

2010–2013 m. ES finansinė parama per Ignalinos programą, administruojama tik Lietuvos nacionalinių institucijų, būtų iki 420 mln. eurų.

Siūlomas alternatyvos įgyvendinimo veiksmų planas ir tvarkaraštis:

Laikas	Veiksmas	Atsakinga institucija
2006 m. lapkritis	Pasiūlymų dėl Tarybos reglamento projekto papildymų pateikimas Tarybos Finansų patarėjų darbo grupėje, svarstymas Europos Sąjungos nuolatinių atstovų komitete (<i>Coreper II</i>), reglamento tvirtinimas Taryboje	Ūkio ministerija
2007 m. sausis	Jungtinio komiteto, numatyto 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrojoje sutartyje dėl TIENRF veiklos Lietuvoje, steigimo inicijavimas	Ūkio ministerija
2007 m. sausis	TIENRF pagalbą teikiančių šalių plėtros skatinimas diplomatiniais veiksmais	LR užsienio reikalų ministerija Vyriausybės pavedimu
2007 m. sausis–kovas	Derybos su Europos Komisijos Transporto ir energetikos generaliniu direktoratu dėl Ignalinos programinės priemonės valdymo sistemos, principų ir procedūrų 2007–2013 m. (t.y. dėl susitarimo memorandumo). Privalomas pasiekti derybų rezultatas – ES skiriamų lėšų Ignalinos programai konsolidavimas Lietuvos išdo specialiojoje sąskaitoje	Ūkio ministerija
2007 m. kovas–rugpjūtis	Ignalinos programos administravimo Lietuvoje sistemos 2007–2013 m. diegimas: administravimo procedūrų ir taisyklių parengimas, nacionalinių institucijų gebėjimų administruoti naujas funkcijas įvertinimas ir atitinkamas stiprinimas, nacionalinės agentūros paskyrimas ES biudžetui vykdyti centralizuotu netiesioginiu būdu, kaip numatyta reglamento Nr. 1605/2002 54 straipsnio 2 dalies c punkte	Ūkio ministerija kartu su Centrine projektų valdymo agentūra
2008 m. sausis	Planų perimti visos ES finansinės paramos per Ignalinos programą valdymą nuo 2010 m. sausio pristatymas Europos Komisijai	Ūkio ministerija
2008 m. birželis	Rezoliucijos dėl Fondo veiklos pabaigos 2010 m. priėmimas Pagalbą teikiančių šalių asamblėjoje	Pagalbą teikiančių šalių asamblėja Ūkio ministerijos teikimu
Nuo 2009 m. sausio	Pasirengimo perimti visos ES finansinės paramos per Ignalinos programą valdymą nuo 2010 m. organizavimas	Ūkio ministerija

Šis variantas laikomas pačiu rizikingiausiu, kadangi reikia atitinkamo administracinių gebėjimo stiprinimo, bei implikuoja didesnės politinės atsakomybės prisiėmimą už Ignalinos programos įgyvendinimo sėkmę prieš artimą Ignalinos AE 2-ojo bloko uždarymo datą. Atkreiptinas dėmesys, kad naujoji sistema turėtų pradėti veikti jau

2007 m., todėl šis variantas nacionaliniame lygmenyje pradėtas svarstyti per vėlai, nėra parengti ir Europos Komisijos Transporto ir energetikos generaliniam direktoratui pristatyti konkretūs šios alternatyvos įgyvendinimo strateginiai ir administraciniai planai, todėl mažai tikėtina, kad Europos Komisija pritartų jo įgyvendinimui.

4. Rekomendacijos

1. Pagrindinė rekomendacija – pasirinkti Ignalinos programai 2007–2013 m. laikotarpiu administruoti šioje studijoje pasiūlytą antrąją alternatyvą ir atlikti jai įgyvendinti būtinus veiksmus, kaip pateikta alternatyvos įgyvendinimo veiksmų plane.
2. Kreiptis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę, siūlant inicijuoti rekomenduotinus 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimus (priedas Nr.2)
3. Inicijuoti formalaus informacijos ir projektų pažangos stebėsenos mechanizmo – Jungtinio komiteto, numatyto Bendrojoje sutartyje, steigimą bei patvirtinti jo darbo reglamentą.
4. Oficialiai raštu fiksuoti projektų, finansuojamų iš TIENRF, vėlavimą, ypač tais atvejais, kai vėlavimą lemia Banko (ne)veikimas. Tai galėtų būti daroma Pagalbą teikiančių šalių asamblėjoje arba Jungtinio komiteto formate.
5. Derėtis dėl Tarybos reglamento Ignalinos programai 2007–2013 m. projekto papildymo nuostatomis, pateiktomis 3 priede.
6. Pasirašyti susitarimo memorandumą dėl Ignalinos programos administravimo 2007–2013 m. tarp Europos Komisijos ir Lietuvos Respublikos.

Šaltinių sąrašas

Teisės aktai:

1. 2000 m. kovo 30 d. sutartis tarp Europos Komisijos ir ERPB dėl TIENRF įsteigimo;
2. 2000 m. birželio 12 d. ERPB direktorių valdybos sprendimas dėl TIENRF įsteigimo;
3. 2001 m. kovo 7 d. ERPB direktorių valdybos patvirtintos TIENRF taisyklės;
4. 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendroji sutartis dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje, LR Seimo ratifikuota 2001 m. liepos 12 įstatymu Nr. IX-468 (Žin., 2001 Nr. 75-2631);
5. LR Vyriausybės 2002 m. gegužės 28 d. priėmė nutarimas Nr. 757 „Dėl Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje įgyvendinimo“ (Žin., Nr. 54-2128).
6. Europos Bendrijos steigimo sutartis ir Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo aktas ir jo protokolas Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje;
7. 1989 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3906/89 dėl ekonominės pagalbos tam tikroms Vidurio ir Rytų Europos šalims su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 2500/2001;
8. 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentą Nr. 1266/1999 dėl pagalbos šalims kandidatėms derinimo pagal pasirengimo narystei strategiją ir iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 3906/89;
9. 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimas Nr. 468/1999 nustatantis Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką
10. 2004 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2257/2004 iš dalies keičiantis Reglamentus (EEB) Nr. 3906/1989, (EB) Nr. 1267/1999, (EB) Nr. 2666/2000, kad būtų atsižvelgta į Kroatijai suteiktą šalies narės statusą
11. 2004 m. gruodžio 27 d. Komisijos sprendimas dėl Ignalinos programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimui ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti Nr. K(2004) 5454;
12. 2005 m. birželio 23 d. Komisijos sprendimas Nr. K(2005) 1841, iš dalies keičiantis 2004 m. gruodžio 27 d. sprendimą Nr. K(2004) 5454;
13. 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimui ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros Nr. K(2005) 5676;
14. 2005 m. rugsėjo 8 d. Komisijos sprendimas Nr. (2005) 3383 dėl programos, skirtos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimui ir su tuo susijusioms priemonėms Lietuvos energetikos sektoriuje remti, priežiūros;
15. 2005 rugsėjo 7 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 980 „Dėl Ignalinos programos administravimo Lietuvoje“ (Žin., 2005 09 10, Nr. 110-4010).
16. 2005 m. vasario 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 117 „Dėl Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo ir antrojo blokų eksploatavimo nutraukimo programos patvirtinimo“ (Žin., 2005 02 05, Nr. 17-536)
17. Pasiūlymas TARYBOS REGLAMENTUI dėl prie Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų pridamo protokolo Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje įgyvendinimo „Ignalinos programa“.KOM(2004) 624 galutinis.

18. 2002 m. birželio 25 d. Europos Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento;
19. 2002 m. gruodžio 23 d. Europos Komisijos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2342/2002, nustatantis išsamias 2002 m. birželio 25 d. tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento įgyvendinimo taisykles
20. 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva (77/388/EEB) dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo — Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas
21. Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymas (Žin., 2003 Nr. 48-2106);
22. 2006 m. birželio 22 d. Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2006 07 14, Nr. 77-2960)
23. 2006 gegužės 16 d. LR ūkio ministro įsakymu Nr. 4-168 patvirtintas valstybinės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo ir antrojo blokų eksploatavimo nutraukimo programos įgyvendinimo priemonių planas
24. 1999 m. birželio 22 d. LR tarptautinių sutarčių įstatymas Nr. VIII-1248 (Žin., 1999, NR. 60-1948)
25. 2004 m. liepos 13 d. LR Seimo įstatymas Nr. IX-2343 dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos papildymo Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 150 straipsnio papildymo, (Žin., 2004, Nr. 111-4123)
26. European Commission. Transition Facility: Programming and Implementation Guide (C(2003)4884), 19 December 2003.
27. Financial proposal: Special Programme to Support the Decommissioning of Nuclear Power Plants and Consequential Measures in Energy Sector for Lithuania in 2004 (2004.05.19)

Kiti šaltiniai:

1. 2005 m. liepos 19 d. valstybinio audito ataskaita Nr. 2020-9-88 „Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo lėšų naudojimo vertinimas“.
2. European Commission, Directorate-Generals for Enlargement and Regional Policy. Preparing for Extended Decentralisation of the Phare and ISPA Programmes. – Working Document, 2003.
3. Maniokas, K., Stanionis, R. *Derybos dėl Ignalinos atominės elektrinės uždarymo.* // Maniokas, K., Vilpišauskas, R., Žeruolis, D. (red.), Lietuvos kelias į Europos Sąjungą, Vilnius: Eugrimas, 2004, - P. 263-308.
4. Ministry of Economy of the Republic of Lithuania. New Project Proposals for the Period 2007-2013 relating to Ignalina Nuclear Power Plant (INPP) Decommissioning Support and Lithuania Energy Sector Development. – 21.06.2006.
5. Bendrijos teisės taikymo aspektas pažymėtas Europos Teisingumo Teismo byloje C-35/76, Simmenthal SpA v Ministere des finances, (1976)

PRIEDAS 1. Studijos metu atlikti interviu su Ignalinos programos administravime dalyvaujančių⁷⁸ ir suinteresuotų LR institucijų atstovais:

Birutė Teškevičienė	LR Ūkio ministerijos Branduolinės energetikos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo departamento direktorė	2006.06.23, 2006.08.29
Kristina Marcelienė	LR Ūkio ministerijos Branduolinės energetikos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo departamento Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo skyriaus vedėja	2006.06.23, 2006.08.29
Asta Žalnieriūtė	LR Ūkio ministerijos Branduolinės energetikos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo departamento Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo skyriaus vyriausioji specialistė	2006.08.29
Peter Harrison	Techninės pagalbos Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo valdymui vyr. projekto vadovas	2006.10.03
Tomas Liukaitis	Techninės pagalbos Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo valdymui konsultantas	2006.10.03
Linas Koraliovas	Centrinės projektų valdymo agentūros Phare ir ES specialiųjų programų valdymo skyriaus vyresnysis projektų vadovas	2006.10.03
Daiva Brasiūnaitė	LR Finansų ministerijos Netiesioginių mokesčių skyriaus vedėja	2006.10.17
Saulius Urbonavičius	VĮ Ignalinos atominės elektrinės Eksploatacijos nutraukimo tarnybos vadovas	2006.10.18
Darius Žeruolis	LR Vyriausybės kanclerio pavaduotojas	2006.10.23
Vidas Paulikas	VATESI Eksploatavimo nutraukimo ir radiacinės saugos skyriaus vedėjas	2006.10.23

⁷⁸ Pagal 2005 m. rugsėjo 7 d. LR Vyriausybės nutarimą Nr. 980 dėl Ignalinos programos administravimo Lietuvoje.

PRIEDAS 2. 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo projektas ir lydintieji dokumentai

PAAIŠKINIMAS

Ūkio ministerijos siūlo 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje **pakeitimams**

Atsižvelgiant į 2005 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarimo protokolu Nr. 77-5 patvirtiną sprendimą įpareigojantį Ūkio ministeriją nustatyti schemą, kaip Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (toliau - ERPB) turėtų teikti informaciją Lietuvai apie lėšų Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimui panaudojimą, ir pavedantį Ūkio ministerijai prireikus pateikti pasiūlymus LR Vyriausybei dėl 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje (toliau – Sutartis), Ūkio ministerija parengė Sutarties pakeitimus ir teikia suinteresuotoms institucijoms atitinkamą paaiškinimą bei lydinčius dokumentus.

Sutartis yra pagrindinis dokumentas, kuriame nustatytas Lietuvos Respublikos dalyvavimas Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo (toliau - Fondas) veiklos valdyme, Fondo lėšų Ignalinos atominės elektrinės uždarymui panaudojime ir kontrolėje. Pagal galiojančias Sutarties nuostatas Lietuvos Respublikai yra nustatytos pareigos užtikrinti, kad kiekvienas Fondo lėšų Gavėjas (kuris yra Lietuvos Respublikos nuosavybė arba kurį kontroliuoja Lietuvos Respublika) visiškai ir laiku įvykdytų savo įsipareigojimus pagal dotacijų sutartis, tačiau nėra suteikiamos pakankamos galios ar priemonės šią pareigą vykdyti. Sutartyje nėra nustatytas Lietuvos Respublikos atsakingų institucijų dalyvavimas Fondo finansuojamų projektų priežiūroje ir kontrolėje. Be to, Ignalinos atominės elektrinės nutraukimo programos projektų finansavimo Fondo lėšomis užtikrinimas tiesiogiai priklauso nuo Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų savalaikio vykdymo, kurį daugiausiai sąlygoja konkrečių projektų įvykdymas. Atsižvelgiant į tai, siūloma plėsti Lietuvos Respublikos dalyvavimą projektų lygmens sprendimuose bei priežiūroje, taip pat teisiškai nustatyti ERPB informacijos apie projektų įgyvendinimo eigą, atliktus mokėjimus ir pasiektą pažangą pateikimo atsakingoms Lietuvos Respublikos institucijoms tvarką. Šiuo tikslu siūloma:

1) Atsižvelgiant į galutinės atsakomybės Lietuvos institucijoms numatymą bei pagal Sutarties 1 straipsnį Lietuvos Respublikos skiriamą bendrąją finansavimą projektų įgyvendinimui, siūloma Sutarties 2 straipsnyje nustatyti trišalių dotacijų sutarčių tarp Banko, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos ir Gavėjo sudarymą. Šiuo metu pagal galiojančią Sutarties 2 straipsnį dotacijų sutartys, kuriomis skiriama Fondo parama, yra sudaromos tiesiogiai tarp ERPB ir gavėjo, t.y. Ignalinos AE ir ūkio subjektų, susijusių su Fondo tikslų įgyvendinimu. Nustačius trišalių dotacijų sutarčių sudarymą bus sudarytos sąlygos tinkamam Lietuvos interesų atstovavimui bei nacionalinių lėšų panaudojimo kontrolės užtikrinimui projektų lygmenyje.

2) Patikslinti ir išplėsti Sutarties 5 straipsnį, reglamentuojantį Lietuvos Respublikos ir Banko steigiamo Jungtinio komiteto funkcijas. Siūloma išplėsti Lietuvos Respublikai pateikiamos informacijos apimtį, t.y. nustatyti, kad Bankas Lietuvos institucijoms pateikia informaciją apie Fondo lėšų panaudojimą ir poreikio prognozę projektų lygmenyje bei informaciją apie Europos Komisijos pagal metinius išpareigojimus ERPB faktiškai išmokėtas ES finansinės paramos Ignalinos atominės elektrinės uždarymui - Ignalinos programos – lėšas. Taip pat siūloma nustatyti Jungtinio komiteto posėdžių reguliarumą, numatant komiteto posėdžius rengti ne rečiau kaip kartą kas tris mėnesius.

Siekiant užtikrinti taupesnę ir optimalesnę Fondo lėšų naudojimą, siūloma atlikti Sutarties 3 straipsnio, kuris nustato, kad kiekvieno projekto, finansuojamo Fondo lėšomis, įgyvendinimo valdymą, koordinavimą ir priežiūrą vykdo gavėjo įsteigta Projektų valdymo grupė (toliau – PVG), pakeitimus. PVG sudarymas *a priori* laikomas efektyvesnę projektų valdymą užtikrinančia priemone, tačiau ji kartu sąlygoja papildomus aukštus projekto įgyvendinimo kaštus. Atsižvelgiant į tai, kad PVG teikiamos paslaugos ir atliekamos funkcijos buvo naudingos vykdant pirmąsias dotacijų sutartis, tačiau jų poreikis mažėja atsižvelgiant į išaugusius Gavėjų administracinius gebėjimus bei įgytas ERPB finansuojamų projektų įgyvendinimo žinias, siūloma Sutarties 3 straipsnį patikslinti, numatant sprendimą dėl PVG steigimo priimti *ad hoc* principu, kiekvienos dotacijos atveju apsvaustant jos poreikį, atsižvelgiant į finansuojamas projekto veiklas ir Gavėjo gebėjimus.

Taip pat siūloma pakeisti Sutarties 6 straipsnio nuostatas dėl Fondo dotacijomis finansuojamos veiklos neapmokestinimo, suderinant Sutartį su 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos (77/388/EEB) *dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo — Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas* nuostatomis. Siūlomi pakeitimai numatyti, kad neapmokestinami tik tiesiogiai ERPB Fondo lėšomis finansuojami pirkimai, tačiau Sutarties išlyga dėl neapmokestinimo netaikoma įgyvendinant Projektus trečiųjų asmenų patiriamiems Lietuvos Respublikoje taikomiems netiesioginiams ir tiesioginiams mokesčiams. Atkreiptinas dėmesys, kad Sutarties suderinimas su ES teisės normomis yra privalomas pagal Lietuvos Stojimo į ES sutartį.

Sutarties pakeitimus siūloma įforminti protokolu pagal 1999 m. birželio 22 d. LR tarptautinių sutarčių įstatymo Nr. VIII-1248 (Žin., 1999, NR. 60-1948) II skyriuje nustatytą tvarką.

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo PROTOKOLO PROJEKTAS, 2 lapai.
2. Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo LYGINAMASIS VARIANTAS, 7 lapai.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės NUTARIMO „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokolą“ PROJEKTAS, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Prezidento DEKRETO „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko

- bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokola“ PROJEKTAS, 1 lapas.
5. Lietuvos Respublikos ĮSTATYMO „Dėl Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokolo ratifikavimo“ PROJEKTAS, 1 lapas.
 6. Lietuvos Respublikos ĮSTATYMO „Dėl Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokolo ratifikavimo“ PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS, 2 lapai.

**LIETUVOS RESPUBLIKOS IR EUROPOS REKONSTRUKCIJOS IR PLĖTROS
BANKO BENDROSIOS SUTARTIES DĖL TARPTAUTINIO IGNALINOS
EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO RĖMIMO FONDO VEIKLOS LIETUVOJE**

PAKEITIMO IR PAPILDYMO PROTOKOLAS

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, toliau vadinamos Šalimis,

siekdamos užtikrinti efektyvesnę Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklą Lietuvoje ir suderinti ją su Europos Sąjungos teisės normų reikalavimais,

s u s i t a r ė :

1 straipsnis. 2 straipsnio papildymas.

1. Papildyti 2 straipsnio a punkto pirmąjį sakinį žodžiais „kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija“ ir jį išdėstyti taip:

„a) Visoms pagal 1 straipsnį teikiamoms dotacijoms Bankas Fondo vardu kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija turi sudaryti dotacijų sutartis su Gavėju“.

2. Papildyti 2 straipsnio b punkto i dalį žodžiais „Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos“ ir ją išdėstyti taip:

„i) būti sudarytos tiesiogiai tarp Banko, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos ir Gavėjo“.

2 straipsnis. 3 straipsnio pakeitimas ir papildymas.

1. 3 straipsnio a punkto pirmajame sakinyje išbraukti žodžius „kiekvieno“ ir „vykdo“ ir papildyti žodžiais „turi“ bei „jei taip yra numatyta dotacijos sutartyje“, išdėstant taip:

„a) Projekto įgyvendinimo valdymui, koordinavimui ir priežiūrai Gavėjas turi įsteigti Projektų valdymo grupę (toliau vadinama „PVG“), jei taip yra numatyta dotacijos sutartyje“.

3 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas ir papildymas.

1. Papildyti 5 straipsnio a punktą nauja ii dalimi:

„ii) pagal atskiras dotacijų sutartis Banko atliktus mokėjimus Gavėjui (-ams) ir lėšų poreikio prognozę įgyvendinant Projektus“;

2. 5 straipsnio a punkto ii dalį laikyti iii dalimi.

3. 5 straipsnio a punkto iii dalį laikyti iv dalimi ir ją išdėstyti nauja redakcija:

„iv) Europos Komisijos pagal metinius įsipareigojimus Bankui faktiškai išmokėtų Ignalinos programos lėšų situaciją“.

4. Papildyti 5 straipsnio a punktą nauja v dalimi:

„v) kitus su Bendrosios sutarties įgyvendinimu susijusius klausimus“.

5. Papildyti 5 straipsnį nauju c punktu:

„c) Jungtinis komitetas privalo posėdžiauti ne rečiau kaip kartą kas tris mėnesius. Posėdžiai rengiami Lietuvos Respublikoje.“

4 straipsnis. 6 straipsnio pakeitimas ir papildymas.

1. 6 straipsnio a punkto pirmojo sakinio žodį „finansuoja“ pakeisti žodžių junginiu „tiesiogiai apmoka“ ir papildyti a punktą sakiniu „Fondo dotacijomis negali būti kompensuojami įgyvendinant Projektus trečiųjų asmenų patiriami Lietuvos Respublikoje taikomi netiesioginiai ir tiesioginiai mokesčiai“.

2. 6 straipsnio a punktą išdėstyti taip:

„a) Visi įvežti ir vietiniai įrengimai, medžiagos, darbai ir paslaugos, kuriuos Bankas tiesiogiai apmoka Fondo dotacijomis, neapmokestinami jokiais mokesčiais, muitais ar kitomis Lietuvos Respublikos nustatytais ar jos teritorijoje taikomomis rinkliavomis ar privalomais mokėjimais. Fondo dotacijomis negali būti kompensuojami įgyvendinant Projektus trečiųjų asmenų patiriami Lietuvos Respublikoje taikomi netiesioginiai ir tiesioginiai mokesčiai“.

3. 6 straipsnio b punktą papildyti žodžių junginiu „Banko tiesiogiai“ ir jį išdėstyti taip:

„b) visi konsultantai ir kitas personalas, Banko tiesiogiai finansuojami šio Fondo lėšomis ir paskirti padėti įgyvendinti Projektus, neapmokestinami jokiais mokesčiais, muitais ar kitomis Lietuvos Respublikos nustatytais ar jos teritorijoje taikomomis rinkliavomis ar privalomais mokėjimais“.

5 straipsnis. Protokolo įsigaliojimas.

Šis Protokolas įsigalioja nuo tada, kai jam pritaria ir tinkamai patvirtina Fondo Donorų asamblėja, ir kai Šalys praneša viena kitai apie tai, kad įvykdė visus būtinus sutarties pakeitimo ir papildymo ratifikavimo reikalavimus.

Protokolas sudarytas 2007 m. dviem egzemplioriais anglų ir lietuvių kalbomis. Kilus nesutarimų dėl šio Protokolo nuostatų aiškinimo, vadovaujamas tekstas anglų kalba.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖS

EUROPOS REKONSTRUKCIJOS IR PLĖTROS
BANKO

VARDU

VARDU

**LIETUVOS RESPUBLIKOS IR EUROPOS REKONSTRUKCIJOS IR PLĖTROS
BANKO BENDROJI SUTARTIS DĖL TARPTAUTINIO IGNALINOS
EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO RĖMIMO FONDO VEIKLOS LIETUVOJE**

2001 m. balandžio 5 d.

PREAMBULĖ

Kadangi 1999 m. Lietuvos Respublika 1999 m. spalio 5 d. Seimo nutarimu Nr. VII-1348 (Lietuvos parlamentas) (“Nacionalinė energetikos strategija”) patvirtino savo Nacionalinę energetikos strategiją ir nusprendė, kad pagal Branduolinės saugos sąskaitos dovanos sutartį Ignalinos atominės elektrinės 1-ąjį bloką galutinai sustabdys iki 2005 metų atsižvelgdama į Europos Sąjungos, G7 šalių ir kitų valstybių bei tarptautinių finansinių institucijų ilgalaikės ir didelės finansinės pagalbos sąlygas; ir kad klausimai, susiję su Ignalinos atominės elektrinės 2-ojo bloko eksploatavimo nutraukimo sąlygomis ir tikslia galutine data, turi būti išspręsti naujausioje Nacionalinėje energetikos strategijoje 2004 metais (toliau- pirmiau minėti sprendimai “Ignalinos AE galutinis sustabdymas ir eksploatavimo nutraukimas);

kadangi 2000 m. gegužės 2 d. Lietuvos Respublika priėmė Įstatymą Nr. VIII-1661 dėl Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo bloko eksploatavimo nutraukimo ir sudarė atitinkamus įgyvendinimo planus ir eksploatavimo nutraukimo programas;

kadangi 2000 m. birželio 20 d. Lietuvos Vyriausybės kartu su Europos Komisija ir ERPB buvo organizuota pirmoji Donorų konferencija, skirta Ignalinos AE pirmojo bloko eksploatavimo nutraukimui, yra ilgalaikio proceso, kurio metu bus stengiamasi gauti tarptautinės bendruomenės paramą eksploatavimui nutraukti ir su tuo susijusio energetikos sektoriaus pertvarkymo išlaidoms padengti, pradžia;

kadangi Lietuvos Respublikos Vyriausybė pagal Nacionalinę energetikos strategiją yra atsakinga už išipareigojimų galutinai sustabdyti ir nutraukti Ignalinos AE eksploatavimą vykdymą;

kadangi Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstaigos ir atitinkamos specializuotos agentūros yra įpareigosios dalyvauti vykdant eksploatavimo nutraukimo darbus, o Ignalinos AE operatorius yra įpareigotas vykdyti Ignalinos AE galutinio sustabdymo ir eksploatavimo nutraukimo darbus bei parengti pasirengimo nutraukti eksploatavimą bei eksploatavimo nutraukimo projektus, atitinkančius šalies sprendimus, išdėstytus Nacionalinėje energetikos strategijoje;

kadangi Šalys pripažįsta Ignalinos AE galutinio sustabdymo ir eksploatavimo nutraukimo svarbą;

kadangi pagal Tarptautinio Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo (toliau vadinamo “Fondu”) nuostatus Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (toliau vadinamas “Banku”) sutinka administruoti paramos lėšas, kurias skirs Fondo lėšų davėjai ir kurios bus naudojamos finansuoti arba bendrai finansuoti teikiant dotacijas atrinktų projektų (toliau vadinamų “Projektais”) rengimui ir įgyvendinimui tokiose srityse kaip techninės pagalbos teikimas; įrangos, būtinos pirmajam Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo etapui,

įsigijimas, sumontavimas ir paleidimas; Lietuvos Respublikos sprendimo galutinai sustabdyti ir nutraukti Ignalinos AE eksploatavimą suponuotas priemones energetikos sektoriuje, kurios palengvintų būtina energijos gamybos, perdavimo ir paskirstymo sektorių pertvarkymą, atnaujinimą ir modernizavimą, taip pat padidintų energijos naudojimo efektyvumą, vykdymas;

kadangi Lietuvos Respublika pripažįsta, kad visuose Projektų įgyvendinimo etapuose per Fondą teikiamos dotacijos turi būti papildytos Lietuvos ištekliais (pvz., įnašais natūra bei grynaisiais pinigais iš Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo fondo);

kadangi Lietuvos Respublika pripažįsta, kad Bankas veikia Fondo lėšų davėjų vardu tik kaip tų lėšų administratorius ir kad ši Banko veikla yra nesusijusi su jo - finansinės institucijos - veikla remti investicinius projektus, atitinkančius patikimos bankininkystės principus;

kadangi Lietuvos Respublika ir Bankas nori nustatyti pagrindinius principus, pagal kuriuos būtų valdoma Fondo veikla ir teikiamos dotacijos Projektams Lietuvoje įgyvendinti,

Šalys susitaria:

1 straipsnis. Dotacijos ir Lietuvos lėšos

a) Bankas finansuoja arba bendrai finansuoja Projektus Ignalinos AE eksploataavimo nutraukimo darbams remti dotacijomis iš Fondo lėšų (toliau - dotacijomis) taip pat Lietuvos Respublikos sprendimo uždaryti Ignalinos AE suponuotas priemones energetikos sektoriuje teikiant techninę pagalbą bei skiriant lėšas įrangai įsigyti, sumontuoti bei paleisti;

b) dotacijos bus teikiamos atsižvelgiant į Fondo nuostatus ir pritarus kompetentingiems Fondo organams priklausomai nuo turimų lėšų;

c) dotacijos bus teikiamos Ignalinos AE ir ūkio subjektams, susijusiems su Fondo tikslų įgyvendinimu (toliau vadinamiems "Gavėju(-ais)");

d) iš Fondo lėšų teikiamos dotacijos papildomos Lietuvos Respublikos ištekliais. Šie ištekliai bus skiriami natūra, grynaisiais pinigais iš Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo fondo ar kita forma visuose Projektų įgyvendinimo etapuose. Lietuvos Respublikos ištekliai bus konkretizuojami pagal skirtingų Projektų dalių poreikius ir bus nustatyti dotacijų sutartyse, sudarytose pagal 2 straipsnį;

e) Fondo lėšų davėjų susirinkimo prašymu Bankas visomis išgalėmis stengiasi gauti papildomos finansinės pagalbos įnašų į Fondą forma.

2 straipsnis. Dotacijų sutartys

a) Visoms pagal 1 straipsnį teikiamoms dotacijoms Bankas Fondo vardu **kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija** turi sudaryti dotacijų sutartis su Gavėju. Dotacijos naudojamos laikantis atitinkamose dotacijų sutartyse nustatytų sąlygų;

b) dotacijų sutartys turi:

i) būti sudarytos tiesiogiai tarp Banko, **Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos** ir Gavėjo;

ii) jose turi būti daroma konkreti nuoroda į šią Bendrąją sutartį, ir sutartys turi jai neprieštarauti.

3 straipsnis. Projektų įgyvendinimas

a) ~~Kiekvieno~~ Projekto įgyvendinimo valdyma**ui**, koordinavim**ui** ir priežiū**rai** vykde Gavėjas turi įsteigti Projektų valdymo grupę (toliau vadinama "PVG"), **jei taip yra numatyta dotacijos sutartyje**. PVG įsteigia reikiamas organizacines struktūras tam tikroms techninėms, pirkimo ar kitoms paslaugoms teikti. PVG personalą sudaro konsultantai, įdarbinti pagal Banko ir Fondo taikomas procedūras, taip pat Gavėjo parinkti tinkamos kvalifikacijos specialistai. Atitinkamose dotacijų sutartyse turi būti konkrečios nuostatos dėl PVG įsipareigojimų, įsteigimo ir darbo;

b) projektams reikalingos prekės, darbai ir paslaugos, įskaitant konsultantų paslaugas, kurie bus finansuojami kurios nors dotacijos lėšomis, turi būti perkamos pagal Fondo taisyklės ir konkrečias atitinkamų dotacijų sutarčių nuostatas;

c) atitinkamai įgaliotiems Banko atstovams suteikiama teisė sistemingai tikrinti dokumentus ir sąskaitas, susijusias su bet kuriuo projektu, pasidaryti jų kopijas, atlikti tokių dokumentų ir atskaitomybės auditą bei patikrinimą, taip pat tikrinti, kaip buvo naudojamos prekės ir paslaugos, teikiamos pagal šią Bendrąją sutartį ir atitinkamas dotacijų sutartis.

4 straipsnis. Įsipareigojimai remti Projektų įgyvendinimą

a) Lietuvos Respublika imasi visų būtinų priemonių, užtikrinančių, kad kiekvienas Gavėjas (kuris yra Lietuvos Respublikos nuosavybė arba kurį kontroliuoja Lietuvos Respublika) visiškai ir laiku įvykdytų savo įsipareigojimus pagal dotacijų sutartis;

b) neapsiribodama šio straipsnio a punkte nurodytais įsipareigojimais, Lietuvos Respublika:

i) imasi ar pasirūpina, kad būtų imtasi visų veiksmų, įskaitant ir tai, kad reikiamu laiku būtų aprūpinama lėšomis, draudimo atnaujinimo garantijomis, priemonėmis, paslaugomis ir kitais ištekliais, būtinais ar tinkamais Projektams įgyvendinti bei sudarančiais kiekvienam Gavėjui sąlygas įvykdyti savo įsipareigojimus pagal dotacijų sutartis;

ii) nesiima ir neleidžia imtis jokių veiksmų, kurie neleistų ar trukdytų tuos įsipareigojimus įvykdyti;

iii) užtikrina, kad prašymai išduoti licencijas, leidimus ir sutikimus bus nagrinėjami laiku, o muitinės procedūros, būtinos, kad Projektai būtų įgyvendinami laiku ir veiksmingai, bus atliekamos greitai;

iv) užtikrina, kad VATESI ir kitų valdžios institucijų, atsakingų už Projektų licencijų išdavimą ir aprobavimą, veiklos kryptys ir taisyklės būtų nustatytos ir jos turėtų pakankamai kvalifikuoto personalo, priemonių ir lėšų, užtikrinančių, kad priežiūros institucijos vykdytų Projektuose numatytą aprobavimą; ir

v) užtikrina, kad Gavėjo, VATESI ar kitos už Projektų licencijų išdavimą ir aprobavimą atsakingos valdžios institucijos susijungimo, pertvarkymo, likvidavimo ar privatizavimo atveju to subjekto teisės ir įsipareigojimai, numatyti dotacijų sutartyse, būtų perduoti Lietuvos Respublikos Vyriausybei arba juridiniam asmeniui ar subjektui, turintiems įgaliojimus bei reikiamus išteklius naudotis tomis teisėmis ir vykdyti tuos įsipareigojimus;

c) Lietuvos Respublika imasi visų reikiamų priemonių, garantuojančių, kad:

i) pagal Branduolinės saugos sąskaitos dovanos sutartį Ignalinos atominės elektrinės pirmasis blokas bus galutinai sustabdytas iki 2005 metų atsižvelgiant į Europos Sąjungos, G7 šalių ir kitų valstybių bei tarptautinių finansinių institucijų ilgalaikės ir svarbios finansinės pagalbos sąlygas;

ii) klausimai, susiję su Ignalinos atominės elektrinės antrojo bloko eksploatavimo nutraukimo sąlygomis ir tikslia galutine data, bus išspręsti naujausioje Nacionalinėje energetikos strategijoje 2004 metais.

5 straipsnis. Jungtinis komitetas

a) Lietuvos Respublika ir Bankas įsteigia Jungtinį komitetą, kurio tikslas - keistis informacija apie šios Bendrosios sutarties įgyvendinimą ir aptarti, ~~pirmiausia:~~

i) pažangą, padarytą įgyvendinant Projektus;

ii) pagal atskiras dotacijų sutartis Banko atliktus mokėjimus Gavėjui (-ams) ir lėšų poreikio prognozę įgyvendinant Projektus;

~~ii) iii)~~ **iii) kliūtis ir problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant Projektų sudedamąsias dalis;**

~~iii) iv)~~ **iv) kitus su Projektų vykdymu susijusius reikalus Europos Komisijos pagal metinius išpareigojimus Bankui faktiškai išmokėtų Ignalinos programos lėšų situaciją;**

v) kitus su Bendrosios sutarties įgyvendinimu susijusius klausimus.

b) Jungtinį komitetą sudarys Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Gavėjo(-ų), VATESI, kitų įgyvendinant Projektus dalyvaujančių subjektų ir Banko kompetentingi aukštesniojo rango atstovai. Jungtinis komitetas gali kviesti Jungtinio komiteto darbe dalyvauti vyriausybinių institucijų ir kitų subjektų, susijusių su šios Bendrosios sutarties reikalais, atstovus-;

c) Jungtinis komitetas privalo posėdžiauti ne rečiau kaip kartą kas tris mėnesius. Posėdžiai rengiami Lietuvos Respublikoje.

6 straipsnis. Apmokestinimas

a) Visi įvežti ir vietiniai įrengimai, medžiagos, darbai ir paslaugos, kuriuos Bankas **tiesiogiai apmoka finansuoja** Fondo dotacijomis, neapmokestinami jokiais mokesčiais, muitais ar kitomis Lietuvos Respublikos nustatytais ar jos teritorijoje taikomomis rinkliavomis ar privalomais mokėjimais. **Fondo dotacijomis negali būti kompensuojami įgyvendinant Projektus trečiųjų asmenų patiriami Lietuvos Respublikoje taikomi netiesioginiai ir tiesioginiai mokesčiai.**

Šis a punktas neturi būti aiškinamas taip, kad bet kuris asmuo, gaunantis užmokestį už tokius įrengimus, medžiagas, darbus ar paslaugas, yra atleidžiamas nuo pajamų ar įmonės pelno mokesčio.

b) visi konsultantai ir kitas personalas, **Banko tiesiogiai** finansuojami šio Fondo lėšomis ir paskirti padėti įgyvendinti Projektus, neapmokestinami jokiais mokesčiais, muitais ar kitomis Lietuvos Respublikos nustatytais ar jos teritorijoje taikomomis rinkliavomis ar privalomais mokėjimais.

Šis b punktas netaikomas tiems konsultantams ar personalui, kurie pagal atitinkamus Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymus yra nuolatiniai Lietuvos gyventojai.

7 straipsnis. Branduolinės žalos atlyginimo garantija

7.1 straipsnis. Žalos atlyginimo Bankui garantija

a) Išskyrus reikalavimus atlyginti žalą ar sužalojimus, pateikiamus asmenims, dėl kurių tyčinių veiksmų ar didelio nerūpestingumo ta žala ar sužalojimai buvo padaryti, Lietuvos Respublika neatšaukiamai garantuoja, kad tiek šios Bendrosios sutarties galiojimo metu, tiek ir jos galiojimui pasibaigus, ji visiškai ir veiksmingai atlygins Bankui, jo darbuotojams, patikėtiniams ir subrangovams žalą dėl visų ieškinių, pretenzijų, nuostolių, atsakomybės, išlaidų ar žalos Lietuvos Respublikoje ar už jos ribų ryšium su Projektų arba bet kurios dotacijų sutarties įgyvendinimu, jei tokie ieškiniai, pretenzijos, nuostoliai, atsakomybė, išlaidos ar žala atsirado dėl branduolinės avarijos Ignalinos AE, įskaitant Projektų objektus bei su jais susijusius ar pagalbinius pastatus, objektus ir įrengimus, esančius Ignalinos AE teritorijoje;

b) Lietuvos Respublika sutinka paklusti bet kurio teismo jurisdikcijai tiek Lietuvos Respublikoje, tiek ir už jos ribų, kuriame Bankui yra pateiktas toks ieškinys ar reikalavimas, taip pat visose bylose, kurias jai iškelia Bankas bet kuriame teisme tiek Lietuvos Respublikoje, tiek ir už jos ribų dėl 7.1 straipsnio a punkto nuostatų, atsisako gynybos ar pretenzijų, grindžiamų teiginiu, kad teismas neturi reikiamos jurisdikcijos, taip pat gynybos ar pretenzijų, grindžiamų suvereno imunitetu.

7.2 straipsnis. Žalos atlyginimo tiekėjams garantija

Gavusi prašymą Lietuvos Respublika rangovams, konsultantams ir įrangos tiekėjams bei paslaugų teikėjams, finansuojamiems iš dotacijų, gali suteikti žalos atlyginimo garantijas dėl veiklos, susijusios su Projektų įgyvendinimu. Šios nuostolių atlyginimo garantijos neprieštarauja bendrai pripažintoms garantijų sutartims, kurios sudaromos su tais rangovais, konsultantais ir tiekėjais įgyvendinant panašius projektus, ir jos suteikiamos nieko nediskriminuojant. Gavusi prašymą Lietuvos Respublika sutinka išreikšti tvirtą ketinimą suteikti nuostolių atlyginimo garantiją per 15 dienų nuo tokio prašymo gavimo dienos. Lietuvos Respublika sutinka per tris mėnesius nuo šios sutarties dienos paskirti kompetentingą instituciją, kuri priimtų prašymus atlyginti nuostolius ir suteiktų nuostolių atlyginimo garantijas. Nuostolių atlyginimo sutarties tipinę formą parengs Lietuvos Respublika ir pateiks Bankui kaip galima greičiau, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo šios Bendrosios sutarties dienos.

8 straipsnis. Atstovavimas ir atsakomybės atsisakymas

a) Bankas nėra Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar kokio kito asmens ar subjekto atstovas ar patikėtinis. Bankas nei su Lietuvos Respublikos Vyriausybe, nei su jokių kitu asmeniu ar subjektu neturi jokių patikėtinio santykių;

b) Bankas neprisiima jokios atsakomybės dėl ieškinių, susijusių su šioje Bendrojoje sutartyje numatyta arba su ja susijusia veikla;

c) Lietuvos Respublika pripažįsta ir sutinka, kad:

- i) Bankas veikia Fondo lėšų davėjų vardu tik kaip tų lėšų administratorius ir kad ši Banko veikla nesusijusi su jo - investicinius projektus remiančios finansinės institucijos - veikla;
- ii) visus sprendimus dėl Projektų įgyvendinimo, Projektų objektų saugaus projektavimo, statybos ir eksploatavimo taip pat dėl Ignalinos AE galutinio sustabdymo ir eksploatavimo nutraukimo priims išskirtinai tik kompetentingos Lietuvos Respublikos valdžios institucijos ir Projektų objektų operatoriumi paskirtas subjektas;
- iii) subjektui, paskirtam Projektų objektų operatoriumi, ir Ignalinos AE pagal Vienos konvencijos nuostatas ir galiojančius įstatymus tenka išskirtinė atsakomybė už bet kokią branduolinę žalą, padarytą Projektų objektų ir Ignalinos AE arba susijusių su Projektų įgyvendinimu ir finansavimu, ir kad Bankas neprisiima atsakomybės tais atvejais, kai pateikiami ieškiniai dėl šioje Bendrojoje sutartyje numatytos arba su ja susijusios veiklos.

9 straipsnis. Pranešimai

Visi pranešimai ar prašymai, kurių reikalaujama pagal šią Bendrąją sutartį arba kuriuos leidžiama pagal ją pateikti, pateikiami raštu. Laikoma, kad toks pranešimas ar prašymas yra deramai pateiktas, jei jis įteikiamas asmeniškai, atsiunčiamas paštu, laidinio ryšio priemone, teleksu ar telefaksu šios Bendrosios sutarties Šaliai, kuriai jis turi būti įteiktas, toliau

nurodytu adresu arba bet kuriuo kitu adresu, kurią ta Šalis raštu praneša pranešimą ar prašymą siunčiančiai Šaliai:

Lietuvos Respublikai:

Ministrui

Ūkio ministerija

Gedimino pr. 38/2

LT-2600 Vilnius

Lietuva

Telefonas (370 25) 62 24 16

Telefaksas (370 25) 62 39 74

Bankui:

The European Bank for Reconstruction and Development

Attn. Operations Administration Unit

One Exchange Square

London, EC2A 2JN

Telefonas (44) 20 338 6000

Telefaksas (44) 20 338 6100

Teleksas 8812161

10 straipsnis. Ginčų sprendimas

Šios Sutarties Šalys stengiasi draugiškai išspręsti visus ginčus ir nesutarimus, kylančius tarp jų dėl šios Bendrosios sutarties arba susijusių su ja. Jei ginčas ar nesutarimas negali būti išspręstas draugiškai, jis perduodamas arbitražo teismui (toliau vadinamam "Arbitražo teismu") toliau nurodyta tvarka:

a) Arbitražo procesas pradamas, kai ieškinį pateikusi Šalis nusiunčia pranešimą Šaliai atsakovei;

b) Arbitražo teismą sudaro trys arbitrai, paskirti tokia tvarka: vieną skiria ieškovas, antrąjį - atsakovas, o trečiąjį (toliau vadinamą "trečiuoju arbitru") skiria tie du arbitrai bendru sutarimu. Jei per trisdešimt (30) dienų nuo tos dienos, kai gauna pranešimą apie arbitražo procedūrą pradžia, atsakovas nepaskiria arbitro, tą arbitrą paskiria Tarptautinio teisingumo teismo pirmininkas, gavęs arbitražo procedūras pradėjusios šalies prašymą. Jei per šešiasdešimt (60) dienų nuo antrojo arbitro paskyrimo dienos minėtieji du arbitrai nesusitaria dėl trečiojo arbitro, šį trečiąjį arbitrą paskiria Tarptautinio teisingumo teismo pirmininkas;

c) Arbitražo teismas susirenka trečiojo arbitro nustatytu laiku ir jo nustatytoje vietoje. Po to Arbitražo teismas nusprendžia, kur ir kada jis posėdžiaus. Arbitražo teismas sprendžia visus procedūrinius bei jo kompetencijai priklausančius klausimus;

d) visi Arbitražo teismo sprendimai priimami balsų dauguma. Teismo sprendimas, kuris gali būti priimtas net vienai iš proceso šalių teismo posėdyje nedalyvaujant, yra galutinis ir privalomas abiem arbitražo proceso šalims;

e) visi teismo dokumentai, susiję su teismo procesu pagal šį straipsnį arba su koku kitu teismo procesu dėl sprendimų, priimtų pagal šį straipsnį, vykdymo, įteikiami laikantis tvarkos, kurią nustato šios Bendrosios sutarties atitinkamos nuostatos, taikomos pranešimams, kuriuos reikalaujama ar leidžiama pateikti pagal šią Sutartį;

f) Arbitražo teismas nusprendžia, kokia tvarka viena ar abi ginčo šalys turi padengti arbitražo išlaidas.

11 straipsnis. Įsigaliojimas

Bendroji sutartis įsigalioja tą dieną, kai Bankas išsiunčia Lietuvos Respublikos Vyriausybei pranešimą: a) kad Bankas gavo jam pateiktus dokumentus, įrodančius, kad Bendroji sutartis buvo tinkamai patvirtinta, informinta ir ratifikuota Lietuvos Respublikos vardu ir yra galiojanti bei teisiškai privaloma Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis, kaip numatyta jos sąlygose; ir b) kad šiai Bendrajai sutarčiai pritarė ir ją tinkamai patvirtino Fondo lėšų davėjų susirinkimas.

12 straipsnis. Nutraukimas

Kiekviena Šalis bet kada gali nutraukti šią Bendrąją sutartį pranešusi apie tai prieš devyniasdešimt (90) dienų. Šios Bendrosios sutarties nutraukimas nekeičia įsipareigojimų tiekėjams pagal dotacijų sutartis, įsigaliojusias iki nutraukimo dienos.

Sutartis sudaryta 2001 m. balandžio 5 d. dviem (2) egzemplioriais anglų ir lietuvių kalbomis.

Kilus ginčui ar atsiradus skirtumų aiškinant šią Bendrąją sutartį, remiamasi tekstu anglų kalba.

Lietuvos Respublikos vardu
Parašas:

.....

Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko vardu
Parašas:

.....

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

N U T A R I M A S

**DĖL KREIPIMOSI Į RESPUBLIKOS PREZIDENTĄ SU PRAŠYMU PATEIKTI
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI RATIFIKUOTI LIETUVOS RESPUBLIKOS
IR EUROPOS REKONSTRUKCIJOS IR PLĖTROS BANKO BENDROSIOS
SUTARTIES DĖL TARPTAUTINIO IGNALINOS EKSPLOATAVIMO
NUTRAUKIMO RĖMIMO FONDO VEIKLOS LIETUVOJE PAKEITIMO IR
PAPILDYMO PROTOKOLĄ**

2007 m. d. Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

Kreiptis į Respublikos Prezidentą su prašymu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 2 punktu ir 138 straipsnio 1 dalies 6 punktu, pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokolą, priimtą 2007 m. d.

Ministras Pirmininkas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTAS
DEKRETAS**

**DĖL TEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI RATIFIKUOTI LIETUVOS
RESPUBLIKOS IR EUROPOS REKONSTRUKCIJOS IR PLĖTROS BANKO
BENDROSIOS SUTARTIES DĖL IGNALINOS TARPTAUTINIO
EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO RĖMIMO FONDO VEIKLOS LIETUVOJE
PAKEITIMO IR PAPILDYMO PROTOKOLĄ**

2007 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 2 punktu, t e i k i u Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Ignalinos tarptautinio eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje pakeitimo ir papildymo protokolą, priimtą 2007 m. d.

2 straipsnis.

Šis dekretas įsigalioja nuo jo pasirašymo dienos.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO
„DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS IR EUROPOS REKONSTRUKCIJOS IR
PLĖTROS BANKO BENDROSIOS SUTARTIES DĖL TARPTAUTINIO
IGNALINOS EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO RĖMIMO FONDO VEIKLOS
LIETUVOJE PAKEITIMO IR PAPILDYMO PROTOKOLO RATIFIKAVIMO“
PROJEKTO**

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Pagrindinis uždavinys yra ratifikuoti Protokolą. Įgyvendinant šį uždavinį, siekiama dviejų tikslų: efektyvesnės Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje ir tinkamų Lietuvos išsipareigojimų Europos Sąjungai vykdymo, suderinant 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrąją sutartį dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje su ES teisės normų reikalavimais.

2. Dabartinis teisinis reglamentavimas

Pagal galiojančias Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje nuostatas Lietuvos Respublikai yra nustatytos pareigos užtikrinti, kad kiekvienas Fondo lėšų Gavėjas (kuris yra Lietuvos Respublikos nuosavybė arba kuri kontroliuoja Lietuvos Respublika) visiškai ir laiku įvykdytų savo išsipareigojimus pagal dotacijų sutartis, tačiau nėra suteikiamos pakankamos galios ar priemonės šią pareigą vykdyti, t.y. nėra reglamentuojamas Lietuvos Respublikos atsakingų institucijų dalyvavimas Fondo finansuojamų projektų priežiūroje ir kontrolėje.

Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrosios sutarties dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje 6 straipsnis numato visų įvežtų ir vietinių įrengimų, medžiagų, darbų ir paslaugų, kuriuos Bankas finansuoja Fondo dotacijomis, neapmokestinamą. Ši išlyga prieštarauja 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos (77/388/EEB) *dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo — Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas* nuostatomis.

3. Numatomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos

Ratifikavus Protokolą bus nustatytas Lietuvos Respublikos atsakingų institucijų dalyvavimas Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo finansuojamų projektų priežiūroje ir kontrolėje. Taip pat Sutarties nuostatos dėl Fondo dotacijomis finansuojamos veiklos neapmokestinimo bus suderintos su 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos (77/388/EEB) *dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo — Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas* nuostatomis. Siūlomi pakeitimai numatyti, kad neapmokestinami tik tiesiogiai Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko Fondo lėšomis apmokami pirkimai, tačiau Sutarties išlyga dėl neapmokestinimo nebus taikoma įgyvendinant Projektus trečiųjų asmenų patiriamais Lietuvos Respublikoje taikomiems netiesioginiams ir tiesioginiams mokesčiams.

4. Galimos neigiamos pasekmės

Ratifikavus Protokolą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

5. Įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Ratifikavus Protokolą, tiesioginio poveikio kriminogeninei situacijai ar korupcijai nenumatoma.

6. Įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Ratifikavus Protokolą, tiesioginio poveikio verslo sąlygoms ir jo plėtrai nenumatoma.

7. Inkorporavimas į teisinę sistemą

Protokolas priskirtinas prie ratifikuotinių Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 1 dalies 6 punktą.

8. Suderinamumas su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis bei Europos Sąjungos teisės aktais

Protokolas neprieštaruja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir yra parengtas vadovaujantis Europos Sąjungos teisės aktais.

9. Įgyvendinimas

Siekiant įgyvendinti Protokolo nuostatas Lietuvos Respublikoje reikės patvirtinti Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo programos projektų pridėtinės vertės mokesčio pripažinimo tinkamomis finansuoti išlaidomis taisyklės.

10. Įgyvendinimui reikalingos lėšos

Protokolo įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto lėšų nepareikalaus. Tinkamas finansuoti pridėtinės vertės mokestis Paramos gavėjams, kurie pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus nėra PVM mokėtojai, bus dengiamas iš Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo.

11. Įstatymo projekto rengėjas

Įstatymo projektas parengtas Lietuvos Respublikos ūkio ministerijoje.

12. Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai (pagal Europos žodyną *Eurovoc*) yra šie: dotacija, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, Europos Sąjunga, Ignalinos atominė elektrinė, pridėtinės vertės mokestis.

ŪKIO MINISTRAS

PRIEDAS 3. Tarybos reglamento dėl Ignalinos programos siūloma redakcija.

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 29.9.2004
KOM(2004) 624 galutinis

2004/0221 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS

dėl prie Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų pridamo protokolo Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje įgyvendinimo

„Ignalinos programa“

(pateiktos Komisijos)

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS

dėl prie Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų pridedamo protokolo Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje įgyvendinimo

„Ignalinos programa“

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų, ypač į jo 56 straipsnį bei protokolą Nr. 4,

atsižvelgdama į 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentą (EB, Euratomo) 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento, ypač į jo 110 straipsnį [],

atsižvelgdama į 2002 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamentą (EB, Euratomo) Nr. 2342/2002, nustatantį išsamias Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento įgyvendinimo taisykles⁷⁹, ypač į jo 166 straipsnį,

atsižvelgdama į 1989 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 3906/89 dėl ekonominės pagalbos tam tikroms Vidurio ir Rytų Europos šalims⁸⁰ su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 2257/2004, ypač į jo 8 straipsnį,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą⁸¹,

kadangi:

- (1) Sąjunga įsipareigojo toliau teikti papildomą Bendrijos paramą, atitinkančią Lietuvos dedamas pastangas nutraukiant Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimą, ir po Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą, laikotarpiu iki 2006 m. ir po jo. Šis įsipareigojimas yra įteisintas 2003 m. Stojimo akto protokole Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje.
- (2) Atsižvelgdama į tokią Sąjungos solidarumo išraišką, Lietuva įsipareigojo sustabdyti Ignalinos atominės elektrinės I bloką iki 2005 m., o II bloką iki 2009 m. **gruodžio 31 d.**, ir po to juos išardyti. Paramos programa, turinti 285 milijonų eurų biudžetą, buvo sukurta 2004-2006 m. laikotarpiui.
- (3) Ignalinos atominės elektrinės, sudarytos iš dviejų RBMK tipo 1500 MW galios reaktorių, paveldėtų iš buvusios Sovietų Sąjungos, eksploatavimo nutraukimas yra

⁷⁹ OL L 357, 2002 12 31, p. 1.

⁸⁰ OL L 375, 1989 12 23, p. 11.

⁸¹ OL C [...], [...], p. [...].

neprecedentinis įvykis, o Lietuvai ypač sunki, šalies dydžiui ir ekonomikos galiai neproporcinga našta. Eksploatavimo nutraukimas tęsis ilgiau nei truks dabartinės Bendrijos finansinės perspektyvos.

- (4) Protokolo Nr. 4 3 straipsnyje numatyta, kad Ignalinos programa 2004–2006 m. bus nenutrūkstamai vykdoma ir pratęsta po 2006 m., laikantis Stojimo akto 56 straipsnyje numatytos tvarkos. Ši pratęsta programa remsis tokiais pačiais elementais ir principais kaip ir 2004–2006 m. programa:
- (5) Todėl būtina priimti nuostatas, susijusias su papildomos Bendrijos paramos teikimu 2007–2013 m., siekiant sumažinti neigiamus Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo padarinius.
- (6) Protokolo Nr. 4 3 straipsnio 4 pastraipoje numatyta, kad būsimo finansinio laikotarpio metu visi pratęstai Ignalinos programai skirti asignavimai turi būti adekvatūs vidurkiui. Išteklių programavimas remsis faktiniu mokėjimų poreikiu ir įsisavinimo gebėjimais.
- (7) Tarptautinis eksploatavimo nutraukimo fondas, valdomas Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko, buvo sukurtas jau prieš keletą metų. Per PHARE programą Bendrija įneša didžiausią indėlį.
- (8) **2004 – 2006 m. laikotarpiu Lietuvoje buvo sukurta nacionalinė programos administravimo sistema Protokolo Nr. 4, 2 straipsnio 4 dalyje numatytoms Ignalinos programos priemonėms įgyvendinti.**
- (9) Todėl reikia numatyti iš Bendrijos biudžeto skirti aštuonių šimtų penkiolikos milijonų eurų sumą. Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo finansavimui 2007–2013 m. laikotarpiu.
- (10) Finansinė parama gali ir toliau būti skiriama per Bendrijos indėlį į Tarptautinį Ignalinos elektrinės eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondą, valdomą Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko.
- (11) Ignalinos programa taip pat apima priemones, skirtas padėti Ignalinos atominės elektrinės darbuotojams išlaikyti jos aukštą veikimo saugos lygį prieš jos sustabdymą ir reaktorių eksploatavimo nutraukimo metu. **2007–2013 m. laikotarpiu Ignalinos programa gali apimti ir paramą reguliavimo srityje už branduolinę saugą atsakingų Lietuvos valdžios institucijų bei radioaktyvių atliekų tvarkymo valstybinių institucijų veiksmingumui ir kompetencijai stiprinti, anksčiau teiktą pagal Stojimo sutarties akto 34 straipsnį.**
- (12) **Sprendimai dėl Ignalinos programos priemonių priimami pagal 1989 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 3906/89 dėl ekonominės pagalbos tam tikroms Vidurio ir Rytų Europos šalims⁸² su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 2257/2004, 8 straipsnio nuostatas ir vadovaujantis 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimo Nr. 468/1999, nustatančiame Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką, 4 straipsnyje numatyta valdymo procedūra.**
- (13) Viena iš Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko užduočių yra viešųjų fondų, skiriamų branduolinių įrenginių eksploatavimo sustabdymo programoms, valdymas ir šių programų finansų valdymo priežiūra siekiant kuo optimaliau panaudoti viešąsias lėšas. Be to Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas vykdo

⁸²

OL L 375, 1989 12 23, p. 11.

biudžeto užduotis, kurias jam paveda Komisija remdamasi 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomo) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 53 straipsnio 7 dalies nuostatomis⁸³.

- (14) Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimas vykdomas laikantis aplinkosaugos normų, ypač Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo.
- (15) Finansinė orientacinė suma, kaip apibrėžta 1999 m. gegužės 6 d. tarpinstitucinio susitarimo tarp Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dėl biudžeto vykdymo tvarkos ir biudžetinės procedūros tobulinimo 34 punkte, įtraukiama į šį reglamentą visai programos trukmei, nedarant įtakos Sutartyje apibrėžtiems biudžeto valdymo institucijos įgaliojimams.

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Šiuo reglamentu nustatomos išsamios Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų protokolo Nr. 4 dėl Ignalinos atominės elektrinės įgyvendinimo taisyklės 2007–2013 m. laikotarpiu.

Remiantis protokolo Nr. 4 3 straipsniu, šiomis taisyklėmis užtikrinamas „Ignalinos programos“ nenutrūkstamas tęsimas ir prailginimas.

2 straipsnis

Ignalinos programa apima, *inter alia*, priemonės, skirtas Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimui bei aplinkos atkūrimui laikantis *acquis* ir sutartinių gamybos pajėgumų, turinčius pakeisti dviejų Ignalinos atominės elektrinės reaktorių pajėgumus, modernizavimui, ir kitas priemones, kylančias iš sprendimo sustabdyti ir nutraukti šios atominės elektrinės eksploatavimą ir skirtas atlikti neišvengiamą restruktūrizavimą, aplinkos atkūrimą ir Lietuvos, energijos gamybos, perdavimo ir paskirstymo sektoriaus modernizavimą bei šalyje geriau užtikrinti tiekimą ir energetinį efektyvumą.

Ignalinos programa taip pat apima priemonės, skirtas padėti Ignalinos atominės elektrinės darbuotojams išlaikyti jos aukštą veikimo saugos lygį prieš jos sustabdymą ir reaktorių eksploatavimo nutraukimo metu.

Ignalinos programa taip pat gali remti už branduolinę saugą atsakingų Lietuvos valdžios institucijų bei radioaktyvių atliekų tvarkymo valstybinių institucijų veiksmingumo ir kompetencijos stiprinimo priemones.

3 straipsnis

2 straipsnyje numatytų veiksmų įgyvendinimui laikotarpiu nuo 2007 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. reikalinga finansinė suma siekia 815 milijonų eurų.

⁸³

OL L 248, 2002 9 16, p. 1.

Metinius asignavimus tvirtina biudžeto valdymo institucija, neviršydama finansinių perspektyvų ribų.

Ignalinos programai skirtų asignavimų dydis galės būti persvarstomas laikotarpiu nuo 2007 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d., siekiant atsizvelgti į vykdant programą padarytą pažangą ir užtikrinti, kad išteklių programavimas ir skyrimas remiasi būtent faktiniu mokėjimų poreikiu ir įsisavinimo gebėjimais.

4 straipsnis

Pagal Ignalinos programą numatytas indėlis gali siekti 100 % visų tam tikroms priemonėms skirtų išlaidų. Reikėtų dėti visas įmanomas pastangas, viena vertus, siekiant tęsti bendro finansavimo praktiką, įvestą pagal pasirengimo narystei paramą ir 2004–2006 m. laikotarpiu Lietuvos vykdomam eksploatavimo nutraukimui skirtą paramą, ir, kita vertus, jeigu to reikia, siekiant pritraukti kitus bendro finansavimo šaltinius.

5 straipsnis

Sprendimai dėl Ignalinos programos priemonių įgyvendinami Lietuvos nacionalinių institucijų pagal nuostatas, išdėstytas 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomo) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 53 straipsnio 2 dalyje ir 54 straipsnio 2 dalies c punkte⁸⁴.

~~Šio reglamento 2 straipsnio pirmoje pastraipoje Ignalinos programai numatyta parama dalys gali ir toliau būti skiriama per Bendrijos įnašą į Tarptautinį Ignalinos elektrinės eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondą, valdomą Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko, vadovaujantis 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomo) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 53 straipsnio 7 dalies nuostatomis⁸⁵.~~

~~Parama teikiama pagal Ignalinos programą taip pat apima priemones, skirtas padėti Ignalinos atominės elektrinės darbuotojams išlaikyti jos aukštą veikimo saugos lygį prieš jos sustabdymą ir reaktorių eksploatavimo nutraukimo metu.~~

6 straipsnis

Viešoji pagalba gaunama iš nacionalinių, Bendrijos ir tarptautinių šaltinių:

skirta aplinkos atkūrimui laikantis *acquis*, ir Elektrėnų šiluminės elektrinės Lietuvoje būtino modernizavimo priemonėms, siekiant pakeisti dviejų Ignalinos atominės elektrinės reaktorių gamybos pajėgumus; skirta nutraukti Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimą turi būti suderinama su vidaus rinkos taisyklėmis, nustatytomis EB sutartyje.

Viešoji pagalba teikiama iš nacionalinių, Bendrijos ir tarptautinių šaltinių, skirta prisidėti prie Lietuvos dedamų pastangų siekiant likviduoti Ignalinos atominės elektrinės sustabdymo ir eksploatavimo padarinius, gali, atskirais atvejais, būti laikoma suderinama

⁸⁴ OJ L 248, 16.9.2002, p. 1.

⁸⁵ OJ L 248, 16.9.2002, p. 1.

su EB sutartimi, su vidaus rinkos taisyklėmis, ypač viešoji pagalba, skirta geriau užtikrinti energijos tiekimą.

7 straipsnis

Nepažeidžiant Stojimo akto protokolo Nr. 4 1 straipsnio nuostatų, jeigu Lietuvoje sutrinka energijos tiekimas, minėto Stojimo akto 37 straipsnyje numatyta apsaugos sąlyga. yra taikoma iki 2012 m. gruodžio 31 d.

8 straipsnis

Komisija tiesiogiai per tarnautojus arba per išorės ekspertų organizaciją turi teisę atlikti auditą dėl subsidijų panaudojimo. Auditai gali būti atliekami visu sutarties laikotarpiu bei per penkerius metus nuo subsidijos likučio išmokėjimo. Prireikus šių auditų rezultatai galės įtakoti Komisijos sprendimo dėl susigražinimo priėmimą.

Komisijos personalas bei Komisijos įgalioti išorės organizacijų darbuotojai turi tinkamą leidimą įeiti į gavėjo darbo patalpas bei susipažinti su visa reikalinga informacija, įskaitant ir esančią elektroniniame formate, kurio reikia tam, kad auditas būtų atliktas tinkamai.

Audito rūmai turi tokias pačias teises kaip ir Komisija, ypač teisę susipažinti su informacija.

Be to, siekiant apsaugoti Europos Bendrijų finansinius interesus nuo sukčiavimo ir kitų pažeidimų, Europos kovos su sukčiavimo tarnyba (OLAF) turi įgaliojimus šios programos metu atlikti patikrinimus vietoje, laikantis Tarybos reglamento (Euratomo, EB) Nr. 2185/96⁸⁶.

Reglamento (EB, Euratomo) Nr. 2988/95 1 straipsnio 2 dalyje nurodyta pažeidimo sąvoka, taikoma pagal šį reglamentą finansuojamiems Bendrijos veiksams, reiškia bet kurį Bendrijos teisės aktų nuostatų pažeidimą ar bet kurio sutartinio įsipareigojimo nevykdymą, susijusį su ekonominės veiklos vykdytojo veiksmais ar neveikimu, dėl kurio Bendrijų bendrajam biudžetui ar jų valdomiems biudžetams arba Bendrijų vardu ir sąskaita kitų tarptautinių organizacijų valdomiems biudžetams padaroma žala darant nepagrįstas išlaidas.

Bendrijos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko susitarimuose dėl Bendrijos lėšų skyrimo Tarptautiniam fondui Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimui remti numatytos atitinkamos nuostatos, kuriomis siekiama Bendrijos finansinius interesus apsaugoti nuo sukčiavimo, korupcijos ir kitų pažeidimų ir leisti Komisijai, OLAF ir Audito Rūmams atlikti patikrinimus vietoje.

⁸⁶

OL L 292, 1996 11 15, p. 2.

9 straipsnis

Komisija užtikrina šio reglamento įgyvendinimą ir reguliariai teikia ataskaitas Europos Parlamentui ir Tarybai. Ji atliks vidurio laikotarpio įvertinimą laikydamosi 3 straipsnio nuostatų.

10 straipsnis

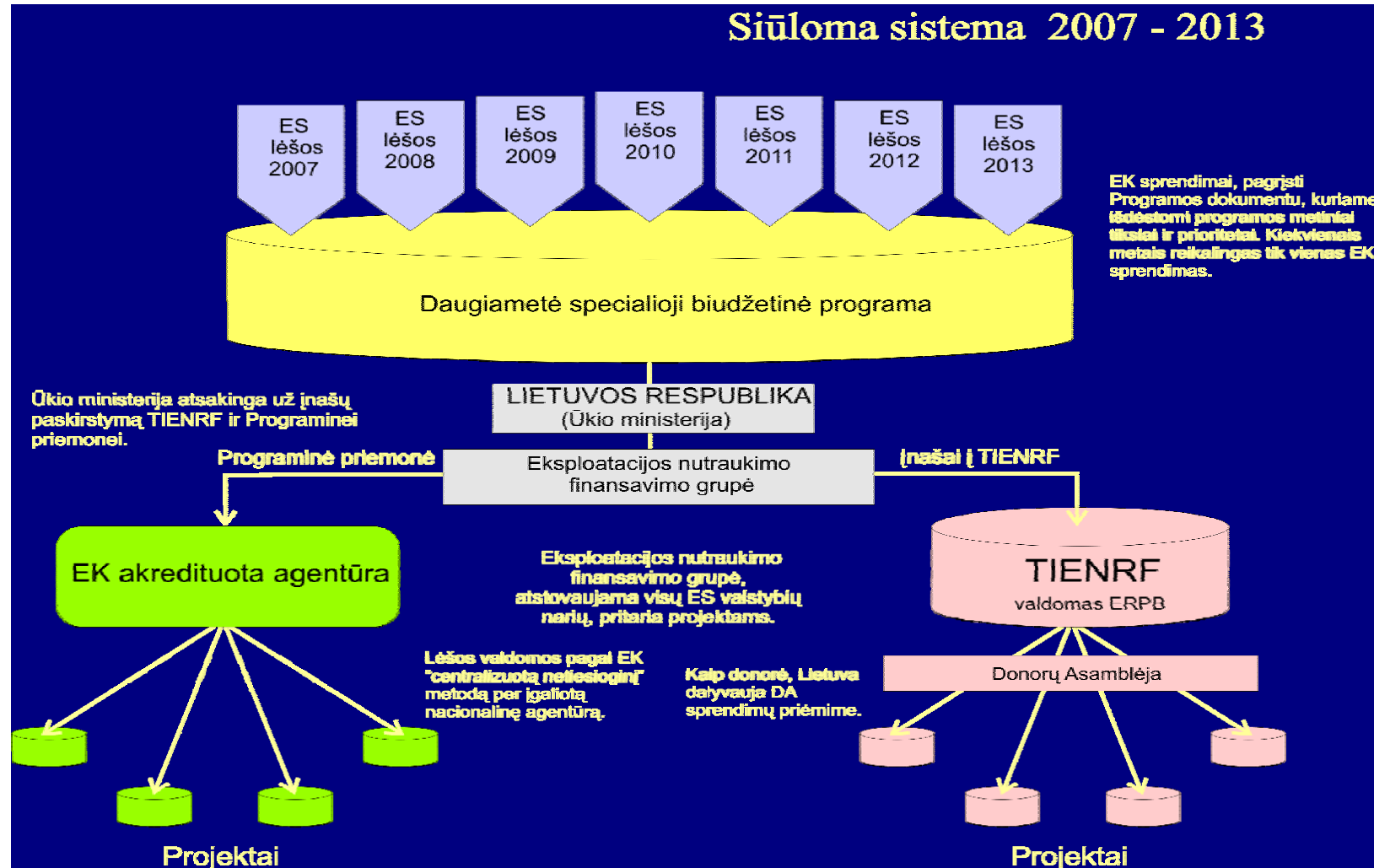
Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną nuo jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje, [...]

Tarybos vardu
Pirmininkas

PRIEDAS 4. Trečiosios alternatyvos schema.

Šaltinis: Skaidrė parengta techninės pagalbos Ūkio ministerijai Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo valdymui projekto ekspertų